

”MISSÄ TÄSSÄ LIITERISSÄ VOI KIRJOITTA NE EROPAPERIT?”

NUORTEN KOKEMUKSIA TOISEN ASTEEN AMMATILLI-
SEN KOULUTUKSEN KESKEYTTÄMISESTÄ JA OPPILAI-
TOKSEN TARJOAMASTA SOSIAALISESTA TUESTA KES-
KEYTTÄMISPROSESSIN AIKANA

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma	
Työn tekijä Tuuli Pieviläinen	
Työn nimi "Missä tässä liiterissä voi kirjoittaa ne eropaperit?" Nuorten kokemuksia toisen asteen ammatillisen koulutuksen keskeyttämisestä ja oppilaitoksen tarjoamasta sosiaalisesta tuesta keskeyttämisprosessin aikana	
Päiväys	28.10.2013
Sivumäärä/Liitteet	67/2
Ohjaaja(t) Sinikka Tuomikorpi	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t)	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyön tarkoitus oli selvittää nuorten kokemuksia ammatillisen koulutuksen keskeyttämisestä. Tavoitteena oli saada nuorten ääni ja omat tarinat kuuluviin keskeyttämiseen liittyvien tilastotietojen rinnalle. Tutkimuksessa pyrittiin löytämään vastauksia siihen, millaisiksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet nuoret kuvaavat keskeyttämisprosessiaan sekä ammatillisen oppilaitoksen tarjoaman sosiaalisen tuen kokemuksia keskeyttämisprosessin aikana. Lisäksi pyrittiin löytämään syitä keskeyttämiseen sekä selvittämään minne opintonsa keskeyttäneet nuoret ovat ohjautuneet keskeyttämisensä jälkeen. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tapaustutkimus. Laadullisen tutkimusotteen hengen mukaisesti tarkoitus ei ollut tehdä päätelmiä aineistosta yleistettävyyttä ajatellen, vaan kuvata nuorten yksilöllisiä näkökulmia opintojen keskeyttämisestä.</p> <p>Kohdejoukon muodostivat erään ammatillisen oppilaitoksen kahdeksan 17–20- vuotiasta opintonsa negatiivisesti keskeyttänyttä nuorta. Negatiivisella keskeyttämisellä tarkoitetaan opintojen kokonaan päättämistä, eikä esimerkiksi siirtymistä toiselle opintoalalle. Nuorten kokemukset kerättiin teemahaastattelun keinoin. Tulokset esitetään neljään ryhmään luokiteltuina tarinoina keskeyttämisen syyn mukaan. Tulokset kertovat opintojen keskeytyneen väärin odotusten, terveydellisten syiden, teoriapainotteisuuden sekä väärän alan valinnan vuoksi. Jokaisen nuoren tarina oli yksilöllinen ja keskeyttämiseen vaikuttivat monet tekijät. Nuoret harkitsivat päätöstään useita kuukausia ja kaikilla haastatelluilla nuorilla lopullista päätöstä edelsivät poissaolot. Kokemukset sosiaalisesta tuesta olivat vaihtelevat. Sosiaalista tukea oli tarjolla oppilaitoksen eri opiskelijahuollon toimijoilta kaikissa muodoissaan, mutta se ei välttämättä kohdannut nuorten tarpeita. Esille nousi informatiivisen tuen tarve keskeyttämistilanteessa. Nuoret olisivat kaivanneet enemmän ohjausta ja neuvoa siihen, mitä tehdä opintojen keskeyttämisen jälkeen.</p> <p>Haastatteluun osallistuneille nuorille oli käynyt pääsääntöisesti hyvin keskeyttämisen jälkeen. He olivat päätyneet töihin, ammatilliseen kuntoutukseen tai ammatillisiin peruskoulutukseen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen. Nuoret olivat tyytyväisiä tilanteeseensa ja heillä oli selkeät suunnitelmat tulevaisuudelle. Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista seurata näiden kahdeksan nuoren tulevaisuuden suunnitelmien toteutumista pitkittäistutkimuksella. Jääkö opintojen keskeyttäminen yhdeksi raiteeksi opintopolulla vai seuraako siitä vaikeuksia kiinnittyä uudelleen opintoihin? Vai löytävätkö nämä nuoret tiensä työelämään vaihtoehtoisten reittien avulla?</p>	
Avainsanat ammatillinen koulutus, opintojen keskeyttäminen, sosiaalinen tuki	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Management and Development Education programme for Healthcare professionals			
Author(s) Tuuli Pieviläinen			
Title of Thesis "Where can you sign those resignation papers in this shed?" Adolescents' experiences of terminating their secondary-school-level vocational training and the social support offered by their educational institution during the cancellation process.			
Date	28.10.2013	Pages/Appendices	67/2
Supervisor(s) Sinikka Tuomikorpi			
Client Organisation /Partners			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis was to find out about adolescents' experiences of discontinuing their vocational training. The goal was to get the voices of the youths heard and to include their personal accounts to stand beside the statistical data on the termination of studies. This study aimed at finding out how adolescents who have dropped out of secondary-school-level vocational training describe their termination process and experiences of receiving social support from the vocational institution. A further goal was to find out reasons for discontinuing studies and to gain information on where the youths ended up after dropping out of their studies. This thesis was conducted as a qualitative case study. In accordance with the idea of the qualitative research method, the study did not intend to generalize data, but to describe adolescents' individual viewpoints of terminating their studies.</p> <p>The target group was formed by eight 17- to 20-year-old students of one vocational institute who had negatively terminated their studies. Negative termination refers to a full discontinuation of studies and does not mean, e.g., transfer to another educational field. Information on the youths' experiences was acquired through the means of the theme interview. The results are presented as personal accounts classified into four categories based on the reason for cancellation. The results indicate that students discontinued their training due to false expectations, health reasons, too much emphasis on theory, and wrong choice of studies. Each adolescent shared a unique account and several factors had an impact on the termination of studies. The youths contemplated their decisions for several months and the final decision was preceded by absences in the case of all of the interviewed adolescents. The experiences of social support differed among the youths. Social support offered by different actors involved in student care was available in all of its forms, but it did not necessarily meet the demands of the youths. The subject of need for informative support in the termination process emerged from the interviews. The adolescents would have required more guidance and advice on what to do after discontinuing their studies.</p> <p>In general, the youths who participated in the interviews had turned out well after discontinuing their studies. They had ended up having jobs, participating in vocational rehabilitation, or attending courses guiding them towards and preparing them for basic vocational training. The adolescents were satisfied with their situations and had clear plans for the future. In a further research, it would be interesting to follow up how the future goals set by these eight youths will be realized by using the method of a long-term study. Will the termination of studies be merely a track on the trail of studies or will it result in difficulties in becoming attached to new training? Or will these youths find their way to working life with the help of alternative routes?</p>			
Keywords vocational training, termination of studies, social support			

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	AMMATILLISEN KOULUTUKSEN NYKYTILA SUOMESSA	7
3	AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTYMINEN	10
3.1	Koulutuksen keskeytyminen ja syrjäytymisvaara	10
3.2	Syitä koulutuksen keskeytymiseen	14
3.3	Keskeyttämisprosessi	19
4	SOSIAALINEN TUKEA OPPILAITOKSEN OPISKELIJAHUOLTOYTYÖSSÄ.....	22
4.1	Sosiaalisen tuen määritelmä	22
4.2	Opiskelijahuollon määritelmä	25
4.3	Sosiaalinen tuki opiskelijahuollon toimijoiden tehtävänä	26
4.3.1	Opettajat.....	27
4.3.2	Opiskelijaterveydenhuolto	28
4.3.3	Kuraattorit.....	30
4.3.4	Opinto-ohjaajat.....	31
5	TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	32
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	33
6.1	Tutkimuksen lähestymistapa.....	33
6.2	Tutkimusaiheen rajaus ja tutkimuksen kohdejoukko.....	34
6.3	Teemoittelu	35
6.4	Haastatteluaineiston hankinta	36
6.5	Aineiston analysointi	39
6.6	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	39
7	TUTKIMUSTULOKSET	41
7.1	Opinnot eivät vastanneet odotuksia, Millan ja Saaran tarinat	41
7.2	Terveydelliset syyt estivät opiskelun, Johannan tarina	46
7.3	Teoriaopinnot eivät onnistuneet, Artun ja Ellan tarinat	48
7.4	Väärä alavalinta, Matin, Karin ja Jannen tarinat.....	51
8	YHTEENVETO JA POHDINTA	56
	LÄHTEET	64
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Nuorten syrjäytyminen on ollut viime aikoina runsaasti esillä julkisissa keskusteluissa. Suomalaista syrjäytymisilmiötä on tutkittu paljon ja tutkimusten myötä on esitetty paljon erilaisia syitä ja seurauksia ilmiölle sekä menetelmiä syrjäytymisen ehkäisyyn. Ilmiö on kuitenkin moniulotteinen, eikä ilmiölle ole pystytty yhtä selitystekijää löytämään.

Nuorten kohdalla huonoa koulumenestystä ja toisen asteen koulutuksen puuttumista voidaan pitää syrjäytymisvaaraan joutumisena. Koulu on keskeinen instituutio nuorten elämässä ja se liittyy tavalla tai toisella syrjäytymisen syiden pohdintaan. Valta-kunnallisesti nuorten syrjäytymiseen on pyritty puuttumaan mm. tänä vuonna voimaan astuneen nuorisotakuun ja siihen sisältyvän koulutustakuun keinoin. Toisen asteen koulutukseen pääsyn turvaaminen on yksi keskeinen nuorisotakuun toimenpide. Koulutuspaikan turvaamisen ohella nuorisotakuun toteutuminen edellyttää, että toteutetaan muita laaja-alaisia toimia, joilla tuetaan koulutuksen aloittaneiden tavoitteellista opiskelua ja tutkinnon suorittamista, sijoittumista työelämään tai jatko-opintoihin sekä nuorten ohjausta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2012)

Ammatillisen koulutuksen suosio on viime vuosina kasvanut. Keväällä 2012 ammatilliseen koulutukseen haki yhteensä 68 500 hakijaa, joista 68 % eli 46 700 sai koulutuspaikan. (Opetushallitus 2012). Opintonsa päätyi keskeyttämään 9,1 prosenttia ammatillisen koulutuksen opiskelijoista lukuvuoden 2010/2011 aikana. (Tilastokeskus 2013) Keskeyttämisen ehkäisy on ollut koulutuspoliittisena tavoitteena koko 2000-luvun. Opetus- ja kulttuuriministeriö ovat asettaneet tavoitteeksi, että ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden osuus laskee 7 prosenttiin vuoteen 2014 mennessä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että koulutuksen keskeyttäneiden absoluuttisen määrän tulisi vähentyä vuositasolla arviolta noin 3 500 opiskelijalla vuoteen 2014 mennessä (Vehviläinen & Koramo 2012)

Opintojen keskeytymistä on tutkittu runsaasti ja aiheesta on saatavilla runsaasti tilastotietoa. Useassa keskeytymiseen liittyvässä tutkimuksessa on kartoitettu syitä opintojen keskeytymiseen. Tutkimusten mukaan opintonsa keskeyttävillä nuorilla on vain harvoin yksi syy keskeyttämiseensä. Syitä on löydetty mm. oppilaitoksen ilmapiiristä, elämänhallinnan ongelmista, motivaation puutteesta, luku- ja kirjoitusvaikeuksista,

halusta mennä töihin, koulun ulkopuolisten asioiden painamisesta sekä väärästä alavalmista. (Rantanen & Vehviläinen 2007, Nurmi 2009, Kuronen 2011)

Tämän opinnäytetyön tavoite on selvittää yhden ammatillisen oppilaitoksen keskeyttäneiden nuorten kokemuksia keskeyttämisestään. Tavoitteena on saada nuorten ääni kuuluviin tilastotietojen rinnalle ja nostaa keskiöön heidän omat, yksilölliset tarinat keskeyttämisestään. Tutkimuskysymykset pyrkivät selvittämään millaisiksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet nuoret kuvaavat keskeyttämisprosessiaan ja oppilaitoksen tarjoaman sosiaalisen tuen kokemuksia keskeyttämisprosessin aikana. Lisäksi pyritään selvittämään, millaisia ovat keskeyttämisprosessin syyt ja taustatekijät sekä minne koulutuksen keskeyttäneet nuoret ovat ohjautuneet koulutuksen keskeyttämisen jälkeen.

Nuoren elämän ja opiskelun ongelmat ovat usein seurausta kehitykseen tai elämäntilanteeseen liittyvistä vaikeuksista ja kriiseistä. Osa niistä voidaan välttää tai ennaltaehkäistä tunnistamalla ja seuraamalla ajoissa kasvun ja kehityksen yksilöllisiä eroja. Tärkeitä asioita huolenpitokulttuurissa ovat selviytymisen taidot ja sosiaalinen tuki. Tässä opinnäytetyössä lähestyn sosiaalista tukea roolin velvoituksen kautta, ammatillisen oppilaitoksen työntekijöiden voidaan katsoa olevan velvollisia antamaan opiskelijoille sosiaalista tukea opiskelijahuollollisiin velvoitteisiin sisältyen. Sosiaalista tukea on kartoitettu Tardyn (1985) määritelmän mukaisesti neljän ulottuvuuden mukaan; sosiaalinen tuki koostuu emotionaalisesta, instrumentaalisesta ja informatiivisesta tuesta sekä arvioinnista.

Tutkimusaineiston muodostavat kahdeksan 17–20 –vuotiaan nuoren teemahaastattelulla kootut kertomukset. Kaikki haastatellut nuoret ovat ns. negatiivisia keskeyttäjiä, eli opinnot ovat päättyneet kokonaan, eikä nuori ole esim. siirtynyt toiselle opintoalalle. Nuoret esiintyvät tarinoissaan päätöstään tarkasti harkitsevina ja seuraavaa askelta pohtivina yksilöinä, joille keskeyttäminen ei ehkä näyttäytyä samanlaisena ongelmana, mitä se yhteiskunnassa näyttäytyy.

2 AMMATILLISEN KOULUTUKSEN NYKYTILA SUOMESSA

Tämän päivän suomalaisessa yhteiskunnassa, jokaisen on suoritettava vähintäänkin toisen asteen tutkinto työelämään pääsemiseksi. Nykyisin ei ole sellaisia työpaikkoja tai työtehtäviä, joissa pärjää ilman osaamista ja koulutusta. Osaamiseen ja luovuuteen perustuva suomalaisen työn kilpailukyky edellyttää toimivaa koulutusjärjestelmää. Toimivan peruskoulujärjestelmän lisäksi Suomessa on myös erittäin toimiva ammatillinen koulutus, jolla on tärkeä tehtävä työelämän kilpailukyvyn, yhteiskunnan ja yksilöiden hyvinvoinnin varmistajana. Ammatillisen koulutuksen yleisenä tavoitteena on kohottaa ammatillista osaamista, kehittää työelämää ja vastata sen osaamistarpeista, edistää työllisyyttä sekä tukea elinikäistä oppimista.

(Ammatillinen koulutus, Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013)

Ammatillisen koulutuksen järjestäjänä voi olla kuntayhtymä, kunta, rekisteröity säätiö tai valtion liikelaitos. Koulutuksen järjestäjä vastaa järjestämislupansa puitteissa ammatillisen koulutuksen organisoinnista omalla alueellaan, koulutuksen suuntaamisesta alueensa elinkeino- ja työelämän tarpeiden mukaisesti sekä opetussuunnitelmien sisällöistä opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät päättävät itsenäisesti myös siitä, millaisia oppilaitoksia tai toimipisteitä ylläpitävät. Toimintaa ohjataan järjestämislupien ohella mm. lainsäädännössä ja opetussuunnitelmien perusteissa asetettujen tavoitteiden mukaan. Kuntien ja kuntayhtymien järjestämän koulutuksen hallintoon sovelletaan kuntalakia. Hallinnosta vastaavien viranhaltijoiden määrästä, lautakuntien ja johtokuntien asettamisesta ja niiden tehtävistä päätetään koulutuksen järjestäjän hyväksymässä johtosäännössä. Valtion ja yksityisen järjestämän koulutuksen hallinnosta säädetään erikseen sitä koskevassa laissa. Lain mukaan johtokunnalle kuuluu ylin päätösvalta ja vastuu koulutuksen järjestämisestä, kehittämisestä ja hallinnosta. (Ammatillisen koulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus, Opetus ja kulttuuriministeriö 2013)

Ammatillisen peruskoulutuksen rahoituksesta vastaavat valtio ja kunnat. Lisäksi koulutuksenjärjestäjät saavat rahoitusta ammatilliseen lisäkoulutukseen, jonka rahoittamiseen kunnat eivät osallistu. Rahoitus saadaan opetusministeriöltä laskennallisin perustein. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät päättävät itse koulutukseen myönnetyn

rahoituksen käyttämisestä ja kohdentamisesta: rahoitus ei ole korvamerkattua. Rahoitus perustuu suoritteille, esimerkiksi opiskelijamäärään. Yksikköhinnat määrätään alakohtaisesti. Rahoituksen määrään vaikuttavat koulutuksen järjestäjän opiskelijamäärä eri aloilla ja erimuotoisessa koulutuksessa (mm. erityisopetus ja oppilaitosmuotoinen koulutus/oppisopimuskoulutus,). Vuonna 2006 ammatillisen koulutuksen rahoitusta on muutettu niin, että uudeksi rahoituksen määräytymisperusteeksi otettiin tuloksellisuus ja perustamiskustannusten erilliset valtionosuudet siirrettiin osaksi käyttökustannusten laskennallista valtionosuusjärjestelmää. Tuloksellisuusrahoitukseen vaikuttavat seuraavat indikaattorit: työllistyminen, siirtyminen korkea-asteen jatko-opintoihin, opintojen keskeyttämisen vähentyminen, koulutuksen läpäisyaste, ope- tushenkilöstön kelpoisuus ja henkilöstön kehittäminen. (Ammatillisen koulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus, Opetus ja kulttuuriministeriö 2013)

Ammatilliseen perustutkintoon johtavaa koulutusta järjestävät ammatilliset oppilaitokset, kansanopistot, ammatilliset erityisoppilaitokset ja muut oppilaitokset. Koulutukseen hakeudutaan ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun kautta. Koulutukseen voi hakea, jos on suorittanut hyväksytysti perusopetuksen tai sitä vastaavat opinnot. Ammatillinen peruskoulutus johtaa perustutkintoon, joka on 120 opintoviikon laajuinen. Tutkinnon suorittamiseen kuluva aika vaihtelee yksilöllisesti, aiempien opintojen ja mahdollisen työkokemuksen mukaan. Ammatillinen perustutkinto antaa laaja-alaiset ammatilliset taidot alan eri tehtäviin sekä erikoistuneemman osaamisen suoritetun koulutusohjelman mukaisesti. Työelämään voi siirtyä heti perustutkinnon jälkeen tai voi hakeutua jatko-opintoihin ammattikorkeakouluihin tai yliopistoihin. Tutkinnot, koulutusohjelmat ja tutkintonimikkeet perustuvat opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseen. Ammatillisia perustutkintoja on 52 ja koulutusohjelmia yhteensä 121. Ammatillinen peruskoulutus toisella asteella jakaantuu seuraaviin koulutusaloihin: humanistinen ja kasvatustieteiden ala, humanististen tieteiden ala, hallinnon ja liiketalouden ala, luonnontieteiden ala, tekniikan ja liikenteen ala, luonnonvara- ja ympäristöala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala, sekä matkailu-, ravitsemus- ja talousala. (Koulutusopas 2013)

Ammatillisen koulutuksen suosio on viime vuosina kasvanut. Keväällä 2012 ammatilliseen koulutukseen haki yhteensä 68 500 hakijaa, joista 68% eli 46 700 sai koulutuspaikan. Suosituin ala oli sosiaali- ja terveysala, jonne ensisijaisesti haki yhteensä 9100 hakijaa. Näistä hakijoista 5100 hyväksyttiin koulutukseen. Seuraavaksi suosi-

tuimpia olivat liiketalous ja kauppa 6900 hakijaa (5200 hyväksyttyä) sekä ajoneuvo- ja kuljetustekniikka, jonne oli 6400 hakijaa (4100 hyväksyttyä) (Opetushallitus 2012)

Myös mielikuvat ammatillisesta koulutuksesta ja sen tuottamasta osaamisesta ovat opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2010 teettämän seurantatutkimuksen mukaan säilyneet myönteisinä. Ammatillinen koulutus kiinnostaa nuoria. Tutkimuksen mukaan nuoret tekevät koulutusvalintansa lähinnä omien mieltymysten ja harrastusten kautta. Työn mielekkyys on koulutus- ja uravalinnoissa tärkeintä. Valinnan ratkaisee se, mitä minä haluaisin tehdä. Työn mielekkyyden lisäksi keskeisiä koulutusvalinnan perusteita ovat työllistymismahdollisuudet, palkkaus, oppilaitoksen sijainti ja ilmapiiri sekä alan ja oppilaitoksen arvostus. Tutkimuksessa selvitettiin myös nuorten tyytyväisyyttä opiskelupaikkaansa. Ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista yhdeksän kymmenestä on tyytyväinen opiskelupaikkaansa (90 %). Lähes yhdeksän kymmenestä (88 %) ammatillisen oppilaitoksen opiskelijasta on päässyt opiskelemaan ensisijaiseen valintaansa ja lähes yhtä moni pitää opiskelua kiinnostavana (87 %) ja mukavana (86 %). Työ kiehtoo ammatillisessa koulutuksessa olevia kuitenkin enemmän kuin opiskelu, ja tästä syystä erityisen positiivisena asiana ammatillisessa koulutuksessa nähdään sen käytännölläisyys, erityisesti työssäoppimisjaksot. Nuoret toivovat koulutukseen enemmän työtä tekemällä oppimista ja valinnaisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010)

Ammatillisen koulutuksen tulevaisuuden haasteena on ammatillisen peruskoulutuksen mitoittaminen työmarkkinoiden pitkän aikavälin tarpeiden perusteella huolehtien samalla nuorisoikäluokan kehityksen ja aikuisväestön osaamistason kannalta riittävästä alakohtaisesta ja alueellisesta tarjonnasta. Valtioneuvoston vuosille 2011-2016 vahvistamassa kehittämissuunnitelmassa on asetettu tavoitteeksi, että vuonna 2016 ammatillisen koulutuksen aloittaa noin 2200 opiskelijaa vähemmän kuin vuonna 2009. Hallitusohjelman ja vuosia 2013-2016 koskevan kehyspäättöksen mukaisesti ammatillisen peruskoulutuksen valtion rajoitukseen kohdennetaan vuoden 2016 tasossa yhteensä n. 93 miljoonan euron vähennys. Koulutusta kohdennetaan uudelleen alakohtaisesti ja alueellisen työvoimatarpeen ja väestökehityksen mukaisesti. Tähän vaikuttaa myös nuorten, 16-18-vuotiaiden, ikäluokan väheneminen vuodesta 2009 vuoteen 2016 n.7800 nuorella. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa linjatun ammatillisen koulutuksen aloittajatavoitteen saavuttaminen edellyttää, että opiskelijamääriä vähennetään asteittain vuoteen 2016 yhteensä noin 7350 opiskelijal-

la. Lisäksi opiskelijavolyymia tullaan suuntaamaan uudelleen alueiden välillä sekä koulutuksen järjestäjien kesken alueiden sisällä.

(OKM:n kirje dnro 4/500/2012)

Yksi kriteeri koulutuspaikkojen määrässä ja alueellisessa suuntaamisessa on koulutustakuun toteutuminen osana yhteiskuntatakuuta. Hallituksen tavoitteena on toteuttaa yhteiskuntatakuu eli nuorisotakuu vuoden 2013 alusta lukien niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta. Osana nuorisotakuuta toteutetaan koulutustakuu. Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan jatkumahdollisuus lukioissa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Hallituksen tavoitteena on, että kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä 20–24-vuotiaista yli 90 prosentilla on perusasteen jälkeinen tutkinto. Toisen asteen koulutukseen pääsyn turvaaminen on yksi keskeinen nuorisotakuun toimenpide. Tähän pyritään mm. varmistamalla ammatillisen peruskoulutuksen riittävä tarjonta, uudistamalla ammatillisen koulutuksen opiskelijavaihtoja, toteuttamalla nuorten aikuisten osaamisohjelma sekä kehittämällä nuorten oppisopimuskoulutusta. Koulutuspaikan turvaamisen ohella nuorisotakuun toteutuminen edellyttää, että toteutetaan muita laaja-alaisia toimia, joilla tuetaan koulutuksen aloittaneiden tavoitteellista opiskelua ja tutkinnon suorittamista, sijoittumista työelämään tai jatko-opintoihin sekä nuorten ohjausta. (Opetus ja kulttuuriministeriö, muistio 20.12.2012)

3 AMMATILLISTEN OPINTOJEN KESKEYTYMINEN

3.1 Koulutuksen keskeytyminen ja syrjäytymisvaara

Yhteiskunnassamme syrjäytyminen tai syrjäytymisvaarassa oleminen hahmottuvat poikkeuksetta negatiivisena, ei-toivottuna ilmiönä. Syrjäytyminen on sivuun joutumisesta sosiaalisista suhteista, vaikuttamisesta ja vallan käytöstä, mahdollisuudesta osallistua työhön, koulutukseen ja yhteisölliseen toimintaan. Syrjäytyminen tapahtuu vähitällisen sivuun joutumisena tai rajuna pudotuksena keskeisistä elämänehdoista. Syrjäytyminen syntyy suhteessa toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan ja instituutioihin. Yksittäisen ihmisen kohdalla syrjäytyminen viittaa sosiaalisiin ongelmiin ja niiden kasaantumiseen. Syrjäytymistä ilmenee tällöin eri ulottuvuuksilla: syrjäytymisenä koulutukselta, palkkatyöstä, toimeentulosta tai sosiaalisista suhteista. (Laine jne. 2010)

Suomessa nuorten syrjäytymistä on tutkittu paljon. Syrjäytyminen on moniulotteinen ilmiö, eikä mitään yksittäistä selitystekijää sille ole voitu esittää. 2000-luvulla syrjäytymiskeskustelut ovat suuntautuneet yhä enemmän nuoriin ja jopa lapsiin. Samanaikaisesti syrjäytymisen ehkäisy on noussut yhdeksi sosiaalipolitiikan keskeisimmistä tavoitteista. Monissa tilanteissa ei ole perusteltua puhua syrjäytyneistä nuorista, vaan useimmiten voidaan puhua nuorista, jotka ovat syrjäytymisvaarassa. Suuri osa nuorten syrjäytymistä koskevasta puheesta viittaa pikemmin syrjäytymisvaaraan kuin syrjäytymiseen suhteellisen pysyvänä tilana. Kyse on ennen muuta nuorten erilaisiin elämänongelmiin liittyvistä uhkakuvista ja aikuisten huolesta siitä, miten elämässään sivuraiteelle joutuneille nuorille käy. (Lämsä 2009)

Syrjäytymistä voidaan lähestyä työelämän ulkopuolella jääneiden nuorten tilastoja tutkimalla. Pekka Myrskylän Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoon perustuvassa EVA – analyysissä ilmenee, että Suomessa oli vuonna 2010 syrjäytyneitä 15-29 -vuotiaita nuoria yhteensä 51 300. Tämä on noin 5 % kaikista tämänikäisistä nuorista. Näistä nuorista työttömiä työnhakijoita oli 18 800 ja muita työvoiman ulkopuolella olevia 32 500. Tässä syrjäytyneiksi nuoriksi luokitellaan sellaiset työvoiman ja opiskelun ulkopuoliset nuoret, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä koulutusta. Syrjäytymisen keskiössä ovat ne 32 500 nuorta, jotka eivät ole rekisteröityneet työttömiksi työnhakijoiksi. He ovat nuoria, jotka eivät näy missään tilastoissa, kukaan ei tiedä mitä he tekevät tai keitä he ovat. (Myrskylä 2012)

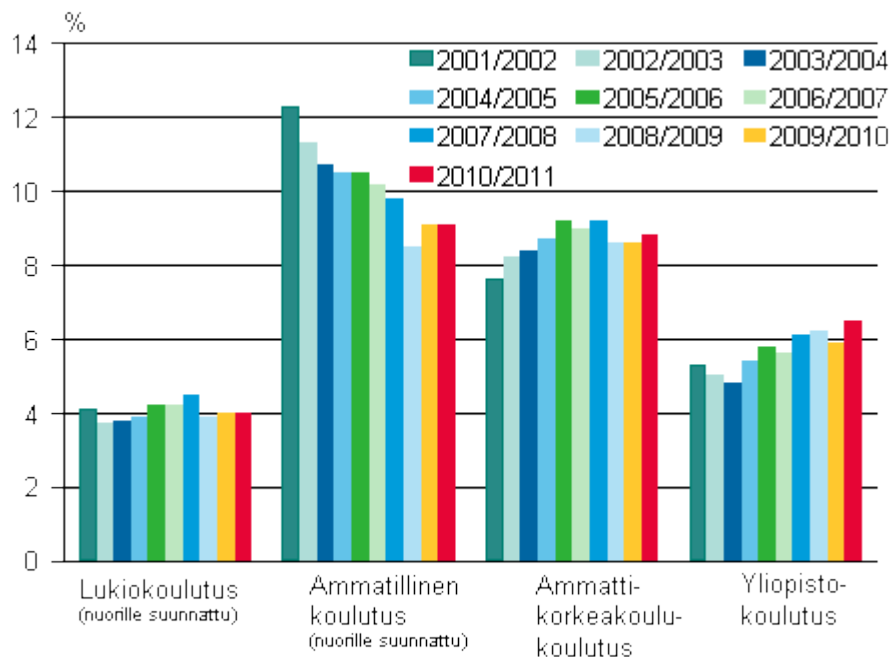
Toiselle asteelle siirtyvät nuoret ovat vaiheessa, joka on tärkeä nuoren kasvua, opintouraa ja tulevaisuutta ajatellen. Peruskoulun ja toisen asteen välistä siirtymävaihetta pidetään yleisesti syrjäytymiselle herkkänä ikävaiheena. Syynä tähän on erilaisten elämänmuutoksien kasaantuminen lyhyelle aikavälille tässä ikävaiheessa. Nuoruusiän tavalliseen kehitykseen kuuluu siirtyminen peruskoulusta jatkokoulutukseen ja edelleen työelämään sekä itsenäistyminen. Näiden iänmukaisten muutosten lisäksi nuorten elämässä tapahtuu usein erilaisia yksilöllisiä muutoksia, kuten muutokset kaverisuhteissa tai perhetilanteessa. Ikävaiheeseen kuuluva minäkuvan ja maailmasuhteen työstäminen voi nostaa nuorella pintaan myös lapsuuden kokemuksia, joiden työstämiseen hänellä ei ole ollut aikanaan mahdollisuuksia. Nuoruusikä muodostaakin yksilön kehityksessä eräänlaisen pullonkaulan, kehityksen tiimalasin kapeimman kohdan. Mikäli siihen pakkautuu liikaa tavaraa liian lyhyellä aikavälillä selvitettäväksi, ti-

malasi menee tukkoon. Myös psyykkisen sairastumisen riski on tässä ikävaiheessa muita ikävaiheita suurempi. (Lämsä 2009)

Huonoa koulumenestystä ja toisen asteen koulutuksen puuttumista voidaan pitää nuoren kohdalla syrjäytymisvaaraan joutumisena. Koulu on keskeinen osa nuorten elämää, ja se on yleensä tavalla tai toisella liitetty mukaan syrjäytymiseen johtavien syiden pohdinnassa. Jos syrjäytymistä tarkastellaan yksilölähtöisesti, voidaan se nähdä prosessina, jossa monet eri tekijät synnyttävät epäedullisen syrjäytymiseen johtavan kehityskulun. Rakenteellisesta näkökulmasta katsottuna, syrjäytymiseen vaikuttavat mm. koulutusvalinnat, työllisyystilanne sekä alueelliset tekijät. 1990-luvun jälkeen koulutusvaatimukset ovat kasvaneet, työmarkkinat ovat kokeneet rakennemuutoksen ja työmarkkinoilla kysyntä on kohdistunut yhä enemmän hyvin kouluttautuneisiin nuoriin. Suomen nuorisotyöttömyys on EU:n keskiarvoa korkeammalla ja nuorisotyöttömyysaste on yli kaksi kertaa suurempi kuin työikäisten väestön keskuudessa. Nuorisotyöttömyys on kasvanut lyhyessä ajassa voimakkaasti. (Kuronen 2011: 17-18) Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen mukaan Toukokuun 2013 lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli 32 900, mikä on 5 800 enemmän kuin edellisen vuoden toukokuussa. (TEM, työllisyyskatsaus 2013)

Koulu on keskeinen osa nuorten elämää ja siten syrjäytymistä on syytä arvioida koulunkäyntiin liittyvien tekijöiden valossa. Tällaisia seikkoja ovat esimerkiksi heikko koulumenestys ja -motivaatio, koulutusvalintojen vaikeus, keskeyttäminen ja koulutuksesta putoaminen. Edellä mainitut asiat liittyvät sekä yhteiskunnan rakenteellisiin seikkoihin, että yksilökohtaisiin piirteisiin. Tämän vuoksi on vaikeaa erottaa, miltä osin syrjäytymisriski johtuu koulunpitoon liittyvistä tai rakenteellisista tekijöistä. Vaikka tiedetään, että monet koulun ulkopuoliset tekijät lisäävät syrjäytymisriskiä, on koululähtöisten tekijöiden tutkiminen tärkeää koulutuksen kehittämisen kannalta. (Kuronen 2011: 20) Järvinen ja Jahnukainen (2001) ovat kuvanneet syrjäytymisprosessia viiden eri tason avulla. Ensimmäinen syrjäytymisen taso on ongelmia koulussa ja/tai kotona. Seuraava taso on epäonnistuminen koulussa ja koulun keskeyttäminen. Kolmannella tasolla kehityskulku johtaa heikkoon työmarkkina-asemaan, josta edetään taloudellisiin ongelmiin ja riippuvuuteen hyvinvointivaltiosta. Viides ja viimeinen taso on elämänhallinnan ongelmat, toisin sanoen päihde- ja mielenterveysongelmat ja rikollisuus. (Alatupa jne. 2007)

Lukuvuoden 2010/2011 aikana tutkintoon johtavan koulutuksen opinnoista 5,7 % keskeytti opinnot eikä jatkanut missään tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Lukio-koulutuksessa keskeyttämisprosentti oli 4,0, nuorille suunnatussa ammatillisessa koulutuksessa 9,1, ammattikorkeakoulukoulutuksessa 8,8 ja yliopistokoulutuksessa 6,5 prosenttia. Ammatillisen koulutuksen sekä lukiokoulutuksen keskeyttämismäärät pysyivät ennallaan, mutta ammattikorkeakoulu- ja yliopistokoulutuksessa keskeyttäminen lisääntyi. (Tilastokeskus, koulutuksen keskeyttäminen 2013)

KUVA 1. Lukiokoulutuksessa, ammatillisessa koulutuksessa, ammattikorkeakoulukoulutuksessa ja yliopistokoulutuksessa keskeyttäminen lukuvuosina 2001/2002-2010/2011, %

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäjiä on jonkin verran pienentynyt 2000-luvulla. Sen sijaan ammatillisen koulutuksen tavoiteajassa läpäisseiden osuus ei 2000-luvulla ole kasvanut toivotulla tavalla. Vuoden 2005 uusista opiskelijoista tutkinnon läpäisi tavoiteajassa tai nopeammin 58,1 %. Läpäisyn tehostamiselle on asetettu opetus- ja kulttuuriministeriön toiminta- ja taloussuunnitelmassa tavoitteeksi, että vuonna 2011 aloittavista uusista opiskelijoista 65 % suorittaa tutkinnon sen laajuutta vastaavassa ajassa tai nopeammin. Tällöin neljässä vuodessa tutkinnon suorittaneiden osuus olisi 76 % ja viidessä vuodessa lähes 80 % aloittaneista. Tavoite on, että ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden osuus laskee 7 prosenttiin vuoteen 2014 mennessä. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että koulutuksen vuosittain keskeyttäneiden absoluuttisen määrän tulisi vähentyä arviolta noin 3 500 opiskelijalla vuoteen 2014 mennessä. (Vehviläinen & Koramo 2012)

Syrjäytymisen sijaan koulutuksen keskeytymistä on tarkasteltu myös koulutuspolun rakennuskeinona, osana kouluttautumiseen kytkeytyvän taktikoinnin ja koulutuksen vaihdon politiikkaa. Katja Komonen tutkimuksessaan *Koulutusyhteiskunnan marginaalissa?* havaitsi keskeyttämisen saavan erilaisia merkityksiä nuorten elämäkulussa. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen ei välttämättä merkitse koulutuksen keskeyttämistä, vaan tutkimuksessa korostuu keskeyttäminen koulutuksesta toiseen siirtymisenä. Tutkimuksessa nousee esiin myös keskeyttäminen koulujärjestelmästä irtaantumisenä. Kaikille nuorille peruskoulu ja ammatillinen oppilaitos ei tarjoa merkittäviä oppimiskokemuksia, jolloin työelämään ja aikuisuuteen suunnataan muodollisen koulutuksen ohitse. (Komonen 2001)

3.2 Syitä koulutuksen keskeytymiseen

Jukka Vehviläisen ja Elisan Rantasen tutkimuksessa *Kannattavaa opiskelua?* (2007) on tarkasteltu sitä, miten vuosina 2000–2006 toteutetut, keskeyttämisen vähentämiseen ja toisen asteen ammatilliseen koulutukseen aktivointiin pyrkivät, Opetushallituksen koordinoimat ESR-projektit ovat onnistuneet toiminnassaan. Tutkimuksen kohteena olivat vuonna 2003 alkaneet keskeyttämistä ehkäisevät ja koulutukseen aktivoivat ESR-projektit. Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena 30:lle oppilaitokselle. Kyselyssä selvitettiin lähinnä kahta seikkaa: oppilaitoksissa kuuden vuoden aikana tapahtuneita muutoksia sekä keskeyttämisiin vaikuttaneita tekijöitä. (Rantanen & Vehviläinen. 2007: 35)

Rantasen ja Vehviläisen tutkimuksessa arvioidaan opiskelijoiden poissaolojen ja elämäntilanteen ongelmista johtuvien keskeyttämisten lisääntyneen. Myös heterogeeniset opiskelijaryhmät ovat riski keskeyttämisen kannalta. Lähiopetuksen resurssien vähentämisen nähdään lisänneen keskeyttämistä. Melko monet opettajat mainitsevat myös kurssimuotoisen opiskelun ja jaksojärjestelmän lisäävän keskeyttämisiä. (Rantanen & Vehviläinen.2007:3)

Tutkimuksessa korostetaan myös oppilaitoksen ilmapiirin merkitystä. Kysymys ei ole pelkästään opiskelijoiden motivaatiosta vaan koko henkilökunnan ja koulu yhteisön hyvinvoinnista. Opettajien motivaatio-ongelmat heijastuvat välittömästi opettamisen laatuun ja opiskelijan kanssa käytyyn vuorovaikutukseen. Oppilaitoksen johdolla on

suuri merkitys siinä, millainen ilmapiiri oppilaitoksessa on. Lisäksi voidaan nostaa esiin erilaisia ohjausmekanismeja. Keskeyttäminen on nostettu esiin keskeisenä koulutuspoliittisena tavoitteena, Opetushallituksen ja ESR-hankkeiden merkitys on ollut tässä suuri. Asian tärkeys on tiedostettu ja keskeyttämistä koskeva tietoa on saatavilla enemmän. Nämä ovat tutkimuksen mukaan monessa oppilaitoksessa keskeyttämistä vähentäviä tekijöitä. (Rantanen & Vehviläinen.2007:3)

Koulutuksen keskeyttäminen on myös yksi tuloksellisuusrahoituksen mittari. Rahan vaikutus ohjauskeinona on selkeä, ja ainakin tutkimuksen laadullisen aineiston perusteella tulosrahoituksen koetaan enemmän vähentäneen kuin lisänneen keskeyttämiä. Tulosrahoituksen keskeyttämistä lisääväksi vaikutukseksi koetaan se, että rahoitus saattaa kannustaa panostamaan opiskelijoihin, jotka suorittavat tutkinnon ja työllistyvät kaikkein todennäköisimmin. Toisena tekijänä mainitaan oppilaitoksen sisäiset ja toiminnan organisointiin liittyvät tekijät. Tutkimuksessa mukana olleiden, ESR-oppilaitosten kohdalla on kysymys myös siitä, että erilaisia projektikäytäntöjä on kehitetty ja usein jopa vakiinnutettu oppilaitosten arkeen. Tällaisina vaikuttavina käytäntöinä mainitaan esimerkiksi oppilaanohjauksen uudet organisointitavat, työssäoppimisen eriyttäminen, peruskoulun kanssa tehtävä yhteistyö, systemaattinen poissaolojen seuranta ja pienryhmäopetus. Lisäresurssit erityisopetukseen ja oppilashuoltoon vaikuttaa myös. Useissa oppilaitoksissa sovelletaan hallitun keskeyttämisen ideaa, eli keskeyttämistä ei tehdä liian helpoksi, vaan opiskelija ohjataan keskustelemaan esimerkiksi opinto-ohjaajan luo. Vähintään on saatava tieto siitä, mihin opiskelija seuraavaksi menee. (Rantanen & Vehviläinen. 2007:122-123)

Tutkimuksessa nousee esille myös ryhmä- ja luokkahengen merkitys. Erilaiset vertaistuen muodot, toisten kannustaminen ja yhteinen pärjäämisen asenne kiinnittävät nuorta opiskeluun. Tämänkaltaista yhteisöllisyyttä saattaa tukea esimerkiksi oppilaskuntatoiminta tai erilaiset tutor-opiskelijoiden työtavat. Myös perinteinen luokanopettajamalli nähtiin hyväksi. Esille nousivat myös paikalliset ja seudulliset tekijät. Koulutuspaikkojen määrä ja koulutusalojen jakautuminen ovat luonnollisesti selittävinä tekijöinä. Kun oppilaitokseen on enemmän hakijoita kuin aloituspaikkoja, niin tämän oppilaitoksen keskeyttämisprosentit pysyvät alhaalla. Jos opiskelijat joutuvat hakemaan opiskelupaikan jostain muualta, ja mikäli koulumatka pitenee ja ala on vähemmän kiinnostava, niin tämän oppilaitoksen keskeyttämisprosentti todennäköisesti lisääntyy. Nämä tekijät selittävät oppilaitoskohtaisia ja osin myös alueellisia eroja.

Pääkaupunkiseudulla keskeyttämiä lisäävät nuorten hyvät työllistymismahdollisuudet ja paikoitellen koulutuspaikkojen kova kysyntä. Haja-asutusalueilla erityisongelmana on koti-ikävä, pitkien etäisyyksien vuoksi opiskelijat asuvat usein asuntolassa. (Rantanen & Vehviläinen.2007)

Toisaalta esimerkiksi koulutuksen järjestäjien ja ylläpitäjien toiminta vaikuttaa opintojen keskeyttämiin välillisesti erilaisten heijastusvaikutusten myötä. Erilaisten isojen organisaatiomuutosten ja suurten yhteenliittymien muodostamiseen liittyy paljon epävarmuutta ja huhuja, joiden osaltaan tulkitaan heikentävän työilmapiiriä oppilaitoksissa. Oppilaitosten viesti on se, että kentän ääntä tulisi kuunnella koulutuksen suunnittelussa ja kehittämisessä. Lisäksi muutoksista tulisi tiedottaa mahdollisimman avoimesti. (Rantanen & Vehviläinen. 2007)

Ammatillisen koulutuksen arvostuksessa näyttää olevan myös paikallisia eroja. Tämä arvostus on yhteydessä siihen, missä määrin koulutukseen ja myös keskeyttämisen ehkäisyyn resursoidaan. Arvotekijöiden merkitys on myös olemassa, arvovalinnat ja (isojen) asioiden puntarointi tehdään toisilla paikkakunnilla eri tavalla kuin jossakin muualla. Työssäoppiminen koetaan myönteisenä asiana, joka kiinnittää nuorta opintoihin. Työnantajilla on siis oma roolinsa keskeyttämisen kannalta. Toisaalta työllistymismahdollisuudet voivat olla riski, opiskelijat voivat siirtyä työelämään ilma tutkintoa ja kesken opintojen. Tutkimuksessa todetaan useiden asioiden vaikuttavan vaa-kakupissa, kun opiskelija tekee valintoja kouluun jäämisen ja pois lähtemisen välillä. Tällaisia seikkoja ovat mm. koulutilojen viihtyisyys, taukopaikat ja kaikki asiat ruuan laadusta lähtien. Keskeyttäminen on usein prosessi, joka alkaa pienistä valinnoista – eli poissaoloista. (Rantanen & Vehviläinen 2007)

Opettaja kouluhyvinvoinnin edistäjänä väitöskirjassaan (2009) Pirkko Nurmi tuo esille tekijöitä, jotka hidastivat valmistumista ammatillisessa koulutuksessa sekä aiheuttivat koulutuksen keskeytymistä. Keskeisimmät syyt olivat: sosioekonomiset syyt, tukijoiden puute, luku- ja kirjoitusvaikeudet, aikaisempi huono koulumenestys, heikko itsetunto ja huonot koulukokemukset. Toisaalta Kurosen (2011) mukaan vain harvalla opintonsa keskeyttävällä opiskelijalla on vain yksi syy keskeyttämiseensä. Kyse on usein erilaisten ongelmien kasaantumisesta ja negatiivisten kehien muodostumisesta. Epäonnistumiset seuraavat toisiaan ja opiskelu muuttuu vastenmieliseksi, kiinnittyminen herpaantuu ja opinnot keskeytyvät. Tällöin tapahtuu syrjäytyminen opiskeluyh-

teisöstä. Jotkut oppilaitokset pystyvät murtamaan tämän syrjäytymiseen johtavan kierteen. Tämä edellyttää nuoren ja instituution välistä tasa-arvoista ja toimivaa vuorovaikutusta. Nuoren kokemusten ja toiveiden kuunteleminen oppilaitoksen opetus- ja ohjaustyössä mahdollistaa sekä nuoren arjen tekijöiden, että instituution ulkopuolella olevien ympäristötekijöiden yhteisten merkitysten ja vaikutusten tunnistamisen. Keskeyttämiskaavassa olevan nuoren arjessa yhteydet taloudelliseen, sosiaaliseen ja terveydelliseen hyvinvointiin voidaan nähdä keskeisinä tekijöinä.

(Kuronen 2011: 24)

Krister Karppinen on tutkinut nuorten ongelmia koulutusvalinnoissa ja toiselle asteelle siirryttäessä. (2007). Tutkimusaineiston pohjana on käytetty ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden yhteishakurekisteriä sekä tilastokeskuksen tietoja peruskoulun päättövuoden syksyn ja vuoden viimeisen jakson opiskelijana oloa kuvaavista muuttujista. Tutkimuksessa todetaan hakusijan vaikuttavan opintojen keskeyttämiseen. Yhteishaussa nuoret ovat voineet hakea viiteen eri koulutukseen, hakutoiveet merkitään kiinnostavuusjärjestykseen, ja nuori tulee aina valituksi korkeimmalle asettamaansa koulutukseen, johon hänen pisteensä riittävät. Ensimmäiseltä hakutoivesijalta valituksi tullutta nuorta voidaan näin pitää motivoituneempina kuin viidenneltä hakutoiveelta valituksi tullutta nuorta. Suurin osa tutkituista nuorista tuli valituksi ensimmäiselle hakutoiveelleen. Viidenneksi asetetun opiskelupaikan sai tutkimuksessa vajaa prosentti yhteishaussa hakeneista. Yleisesti ottaen keskeyttämistodennäköisyys oli sitä suurempi, mitä alhaisemmalta hakutoiveelta hakija tuli valituksi. (Alatupa, Karppinen, Keltinkangas-Järvinen & Savioja 2007:130)

Tutkimuksessa selvitettiin myös hakutoiveen ja keskeyttämisen yhteyttä. Näiden välillä todettiin selkeä yhteys. Tekniikan ja liikenteen alalla, kaupan ja hallinnon alalla yhteys oli lineaarinen: mitä alhaisemmalta hakutoiveelta nuori oli tullut valituksi, sitä todennäköisempää keskeyttäminen oli. Koulumenestys vaikutti tutkimuksen mukaan hakutoiveen ja keskeyttämisen yhteyteen siten, että keskimääräistä heikommin peruskoulussa menestyneillä keskeyttäminen oli yleisempää kaikilta valinnan hakutoivesijoilta kuin keskimääräistä paremmin menestyneillä opiskelijoilla. Ero lisääntyi selkeästi, mitä alemmasta hakutoiveesta oli kyse. (Karppinen jne. 2008:131)

Jukka Vehviläinen esittelee artikkelissaan Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä (2008) keskeyttäneille opiskelijoille suunnatun www-kyselyn tuloksia. Halu mennä töihin oli tutkimuksen mukaan vahvin keskeyttämisen syy. On kuitenkin mahdollista, että halukkuus töihin menoon ei aina ole keskeyttämisen syy vaan vastaukset kuvaavat osin yleistä työhalukkuutta. Vastausten lukumäärä oli tutkimuksessa vähäinen, joten tuloksia voi pitää vain suuntaa-antavina. Oppilaitosten ulkopuolisilla syillä (koulun ulkopuoliset asiat mietityttää liikaa) oli suhteellisen suuri merkitys. Tämän kysymyksen kohdalla katsottiin myös sitä, olisiko opintojen aloittamisvuodella yhteyttä tuloksiin. Toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoilla keskeyttämisen syinä näkyvät odotusten mukaisesti hieman enemmän opintomenestyksen heikkouteen liittyvät tekijät. Väärä alavalinta keskeyttämisen syynä näyttäisi tämän kyselyn perusteella olevan hieman yleisempää toisen ja kolmannen vuoden opiskelijoiden keskuudessa. Halu mennä töihin on yhtä tärkeä keskeyttämisen syy ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoille.

Keskeyttämisen syyt	Lkm	Paljon merkitystä	Keskiarvo*
Haluan mennä heti töihin	31	59 %	2,19
Koulun ulkopuoliset asiat mietityttää liikaa	28	41 %	2,46
Olen jäänyt jälkeen opinnoissa	30	47 %	2,57
En vain viihtynyt koulussa, ei erityistä syytä	32	41 %	2,81
Valitsin väärän alan	30	44 %	2,87
Opintomenestykseni on liian heikko	28	23 %	2,93
Opetus ei vastannut odotuksiani	26	27 %	3,00
Terveydelliset syyt	30	29 %	3,07
Minulla ei ole rahaa opiskella	31	19 %	3,35
Oppilaitoksessa on huono ilmapiiri	28	13 %	3,36
En saanut tukea opintoihini	29	13 %	3,59
Minulle suositeltiin keskeyttämistä	30	13 %	3,60

Kuva 2. Ammatillisten opintojen keskeyttämisen syyt. (Vehviläinen 2008.)

Kuten edellä mainituista tutkimuksista ilmenee, opintojen keskeyttäminen on hyvin moniulotteinen ilmiö ja syyt opintojen keskeytymiseen moninaiset. Myöskään yhtä

selkeää syytä ei välttämättä ole, vaan ongelmien kasaantuminen ja negatiivisten keuhien muodostuminen ikään kuin johtavat prosessin omaisesti kohti koulutuksen keskeyttämistä. Jaana Ketomäen erityispedagogiikan pro gradu- tutkielman (2011) mukaan kasautuneilla elämänhallinnan riskitekijöillä on yhteys negatiiviseen keskeyttämiseen. Opintojen negatiiviseen keskeyttämiseen olivat suoraan yhteydessä haasteet rahankäytön hallinnassa, epäsäännölliset nukkumistottumukset ja päihteiden käyttö.

3.3 Keskeyttämisprosessi

Jukka Vehviläisen tutkimuksessa Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä (2007) on selvitelty opintojen keskeyttämisprosessia kysymällä oppilaitoksen edustajilta, miten he ovat saaneet tiedon eroavasta oppilaasta. Näiden tietojen mukaan keskeyttämisaikheet välittyvät usealla eri tavalla. Tavallisinta on, että opiskelija ottaa itse yhteyttä. Opinto-ohjaajat tai muut ”puhuttajat” ottavat usein myös itse yhteyttä opiskelijaan esimerkiksi runsaiden poissaolojen tai opiskeluongelmien vuoksi. Keskeyttäminen näyttäytyy prosessina, jossa keskustellaan ennen lopullista päätöstä. Keskusteluun otetaan toisinaan mukaan myös opiskelijan vanhemmat. (Vehviläinen 2008)

Läpäisyn tehostamisohjelmalla on pyritty vähentämään ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä ja lisäämään normiajassa tutkinnon suorittaneiden osuutta. Osana hankkeeseen liittyvää seurantatutkimusta on tehty havaintoja ammatillisten opintojen keskeyttämisprosessista 17 ammatillisessa oppilaitoksessa. Tutkimuksessa mukana olleiden oppilaitosten ero- ja keskeyttämisprosessit vaihtelevat jonkin verran. Toimintatavat vaihtelevat ensinnäkin sen suhteen, tavoittaako oppilaitos eroamassa olevaa tai eronnutta opiskelijaa. Osassa oppilaitoksista eronneiden kanssa keskustellaan lähes poikkeuksetta kasvotusten ja käydään läpi eroamisiin liittyviä syitä. Useissa oppilaitoksissa eroamiset tapahtuvat yleensä kuraattoreiden tai ryhmänohjaajien kautta, siten että oppilaitoksesta ollaan yhteyksissä eroavaan opiskelijaan. On kuitenkin myös oppilaitoksia, joissa eronneiden oppilaiden kanssa keskustellaan kasvotusten vain harvoin. Lähes kaikilla oppilaitoksilla on käytössään erolomakkeet, joissa kysytään mm. eroamisen syytä. (Vehviläinen & Koramo 2013)

Oppilaitoksen näkökulmasta keskeyttämisprosessiin sisältyy myös nuorisolain mukainen opintonsa keskeyttäneiden nuoren tietojen luovuttaminen kotikunnan etsivälle nuorisotyölle. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on tavoittaa tuen tarpeessa oleva nuori

ja auttaa hänet sellaisten palvelujen ja muun tuen piiriin, joilla edistetään hänen kasvuun ja itsenäistymistään sekä pääsyään koulutukseen ja työmarkkinoille. Lain mukaan koulutuksen järjestäjän on luovutettava tiedot alle 25-vuotiaasta nuoresta, joka keskeyttää opinnot ammatillisessa koulutuksessa tai lukiokoulutuksessa.

(Nuorisolaki 2006, 7§)

Nuoren näkökulmasta, keskeyttämisprosessi voidaan nähdä pitkänä prosessina, jossa varsinaista keskeyttämisprosessia on vaikea määritellä. Komosen tutkimuksen mukaan (2001) osa nuorista keskeyttää opintonsa sattumanvaraisesti, ikään kuin tilanteeseen ajautuen. Ajautumistulkinnoissa ajatumisen, putoamisen ja epäonnistumisen kokemukset nousevat vallitsevaksi teemaksi. Asiat vain ”sattuvat ja tapahtuvat”. Keskeyttämistä ei Komosen mukaan ole myöskään mahdollista tiivistää yhteen tekijään, vaan prosessissa voidaan nähdä monenlaisia yksilöön ja ympäristöön liittyviä tekijöitä, jotka vaikuttavat keskeyttämiseen. (Komonen 2001:119)

Keskeyttäminen elämän kriisiytymisenä. Osa Komosen haastattelemissa nuorista kuvailee keskeyttämistään putoamisena ja ajatumisena. Vaikeita tilanteita ei pystytä hallitsemaan, vaan nuoret kokevat olevansa voimattomia puuttumaan asioiden kulkuun. Prosessiin ajaututaan osin tahtomatta, osin myös tietoisesti kapinoiden. Ongelmien keskeisimmät syyt ja merkitykset ovat koulun ulkopuolella, elämönhallinnassa. Kyse on prosessista, jossa perheessä ja lähiympäristössä ilmenevät ongelmat hankaloittavat selviämistä koulun vaatimuksista ja nuorelle asetetuista odotuksista. Vanhempien yksinhuoltajuus, vanhemman kuolema, alkoholismi ja avioero vaikuttavat kielteisesti koulunkäyntiin. Nuorten keskeyttämisessä kiteytyivät usealla elämänalueella yhtä aikaa vaikuttavat ongelmat: vuorovaikutusongelmat, opiskeltavan alan kiinnostamattomuus, ongelmat kotona ja ihmisuhteissa sekä kavereiden esimerkki. Vaikka päätös keskeyttämisestä on nuoren oma, tutkimuksen mukaan he tuntuivat ajutuneen vaikeuksien virran mukana tilanteeseen, josta ei ollut paluuta entiseen.

(Komonen 2001:120–133)

Keskeyttäminen oppilaan ja koulun yhteentörmäyksenä. Osalla Komosen tutkimista nuorista keskeyttämisen prosessi tiivistyi koulujärjestelmän sisälle, oppilaan ja koulun väliseen yhteentörmäykseen: koulu/oppilaitos ei pystynyt tarjoamaan näiden nuorten kokemusmaailman kannalta validia tietoa. Keskeyttämistä kuvataan näiden nuorten koulutuspolulta putoamisen tai pudottamisen prosessiksi, jota tarkastellaan oppilaan

ja koulun kulttuurien yhteentörmäyksenä. Tässä törmäyksessä nuoret luokittuivat epäonnistujiksi ja samalla leimautuivat poikkeaviksi yksilöiksi. Jo ala-asteella epäonnistujiksi luokittuneet nuoret saavat yläasteella uuden etiketin, ongelmaoppilaat tai häiriköt. Merkittävä osuus putoamisen prosessissa on oppilaiden leimaaminen ja luokittelu. Keskeiseksi teemaksi nousee epäonnistuminen ja ajautuminen, jo peruskoulu näyttäytyi näille nuorille voimakkaana emotionaalisenä kokemuksena, jossa mielekkäitä oppimiskokemuksia ei nouse esille. Kasautuvat kouluvaikeudet näyttävät olevan yksi lenkki keskeyttämiseen johtavassa syyketjussa. Kuitenkin on vaikea erottaa, misää menee todellisen pärjäämättömyyden ja motivaation puutteen raja. Nuorten koulunkäyntiä kuvaa myös tylsyyden kokemus, joka näyttäytyy yhtenä askeleena keskeyttämisprosessissa. Voimat, kyvyt ja kiinnostuneisuus eivät tunnu riittävän koulunkäyntiin. (Komonen 2001)

Myöskään yhteisvalinta peruskoulun päättyessä ei näitä nuoria kiinnosta. Heidän toiminta yhteisvalintatilanteessa ei ole rationaalista, siksi ammatinvalinnasta ei varsinaisesti heidän kohdallaan voi puhua. Koulutusvalinta pohjautuu ”rasti ruutuun” – menetelmään. Kun ammattiala on valittu lähinnä tutustumismielessä, valinnan syiden ollessa selkiytymättömiä ja linjalle on lähinnä ajauduttu, ei koulumotivaatio juuri kasva opiskelun aikana. Keskeyttämisprosessi on näille nuorille ammattikoulutusvaiheen ulkopuolella liittyvä prosessi, jo koulun alkaessa tiedetään, ettei sitä aiota viedä loppuun. Kun opiskeltava ala ei kiinnosta, koulu tuntuu piinalta ja painolastiksi alkavat kertyä poissaolomäärät. Osa näistä opiskelijoista keskeyttää jo muutaman kuukauden opiskelun jälkeen, eikä varsinaista keskeyttämispäätöksen syntyhetkeä voida runsaiden poissaolojen vuoksi paikantaa. Komosen tutkimukseen osallistuneiden nuorten kohdalla korostui myös tilanne, jossa vaihtoehtoja ei enää ollut suurien poissaolomäärien vuoksi. Poissaolot olisi ollut korvattava, ajatus siitä tuntui näistä nuorista mahdottomalta. (Komonen 2001: 133–146)

Keskeyttäminen koulujärjestelmästä irtaantumisenä ja kiinnittymisenä vaihtoehtoisin aikuistumispyrkimyksiin. Keskeyttäminen koulujärjestelmästä irtaantumisenä ei liity laajempaan muukalaisuuteen tai vierauteen yhteiskunnassa, siihen ei liity vallitsevan arvo- ja normimaailman vastustaminen. Kyse on siitä, että nämä nuoret päättävät aikuistua muuta reittiä, kuin vallitsevaa tapaa ammatillisen koulutuksen kautta tapahtuvaa aikuistumista. Näiden nuorten kohdalla koulutuksen keskeyttäminen ei välttämättä tarkoita yhteiskunnallisten toimintojen ulkopuolelle jäämistä. Keskeyttäminen ei

merkitse irtaantumista yhteiskunnasta, vaan pikemminkin irtaantumista kouluinstituutiosta ja kiinnittymisenä vaihtoehtoihin aikuistumispyrkimyksiin. Syrjäytyminen koulutuksesta voi johtaa kiinnittymiseen toiselle areenalla, esimerkiksi työelämään.

(Komonen 2001:147)

4 SOSIAALINEN TUKI OPPILAITOKSEN OPISKELIJAHUOLTOTYÖSSÄ

4.1 Sosiaalisen tuen määritelmä

Teoreettisesti sosiaalinen tuki voidaan liittää sosiaalisen pääoman käsitteeseen. Sosiaalinen pääoma sisältää sosiaalisen tuen sekä sosiaalisen kontrollin ulottuvuudet. Sosiaalinen pääoma käsitetään tällöin yhteisön ominaisuutena, joka tuottaa resursseja yhteisönsä käyttöön. Resurssit syntyvät ihmisten välisen kanssakäymisen tuloksena, joka perustuu jäsenten väliseen luottamukseen, normeihin ja vastavuoroisuuteen. Sosiaalinen tuki ja sosiaalinen kontrolli ovat siis ilmentymiä yhteisössä olevasta sosiaalisesta pääomasta. Sosiaalisen pääoman keskustelussa korostetaan vahvasti sen vaikutusta yksilöiden hyvinvointiin. (Ellonen 2008:176)

Sosiaalisen tuen tutkimus on kehittänyt monta toisistaan poikkeavaa määritelmää, joista yksikään ei ole saanut virallisen tiedeyhteisön hyväksyntää. Williamsin, Barclayn ja Schmicin mukaan sosiaaliselle tuelle löytyy yli kolmekymmentä määritelmää. Nämä määritelmät sivuavat toisiaan ja viittaavat samoihin asioihin, mutta yhtä yhtenevä määritelmää ei ole onnistuttu tekemään. (Williams ym. 2004) Toisissa sosiaalisen tuen määritelmässä keskitytään sosiaalisen tuen tunnepuoleen, kuten toisista välittämiseen ja koettuun yhteenkuuluvuuteen. Toisissa taas sosiaalisen tuen informatiiviseen puoleen, joka johdattaa ihmistä uskomaan olevansa rakastettu ja kunnioitettu sekä osa vastavuoroisuuteen perustuvaa verkostoa. Määritelmää voidaan myös laajentaa erilaisilla kommunikatiivisilla ja materiaalisilla piirteillä. Vaikka ajatukset tuen laajuudesta vaihtelevat eri tutkijoiden kesken, jaetaan yhteinen käsitys sosiaalisen tuen rakenteellisesta ja toiminnallisesta puolesta. Rakenteella viitataan sosiaalisiin verkostoihin ja suhteisiin, jotka ovat sosiaalisen tuen lähtökohtia, kun taas sosiaalisen tuen toiminnallisuudella viitataan erityyppisen tuen saantiin. (Ellonen 2008)

Arkielämässä sosiaalisella tuella käsitetään huolenpitoa ihmisistä, jotka tavalla tai toisella tarvitsevat toisten ihmisten tukea ja hoivaa. Käsitteenä sosiaalinen tuki vakiintui

käyttöön 1970-luvulla kuvaamaan lähiyhteisön ja ihmisten välisiä suhteita. Vaikka sosiaalinen tuki tunnustetaan ihmiselle tärkeäksi voimavaraksi, se on käsitteenä heikosti tunnettu ja omaksuttu. (Kumpusalo 1991) Perustan sosiaaliselle tuelle muodostavat kaikki sosiaaliset verkostot, joihin tunnemme kuuluvamme ja joiden jäseniä tapaamme. Sosiaalisten verkostojen tarjoaman tuen katsotaan olevan tärkeää elämänhallinnan ja terveyden kannalta. Sosiaalisen verkoston olemassaolo on erityisen tärkeää haastavissa tilanteissa. Toisaalta jäsenyys sosiaalisessa verkostossa vaikuttaa käsityksiimme kyvystä vastata haasteisiin ja selvitä vastoinkäymisistä. Sosiaalinen tuki on osa sosiaalisen verkoston vuorovaikutusta. Sosiaaliseen tukeen liittyvien sisältötekijöiden on todettu pienentävän sitä rasitusta, joka ihmiseen kohdistuu erilaisten elämään liittyvien vaatimusten takia. Näitä sisältötekijöitä ovat: tunnetuki (kuten arvostus ja myötätunto), yhdessäolo, joka perustuu myönteiseen vuorovaikutukseen, instrumentaalinen tuki (kaikki mikä edistää välitöntä elämänhallintaa), tiedollinen tuki (kuten neuvot), vertailukohteenä toimiminen arvioitaessa omia ominaisuuksia sekä statustuki (saadaan niiden roolien kautta, joita henkilöllä on sosiaalisissa verkostoissa.) (Ojala & Uutela 1993:59)

Tässä tutkimuksessa lähestyn sosiaalista tukea Tardyn (1985) määritelmän mukaisesti neljän ulottuvuuden mukaan. Tardy määrittelee sosiaalisen tuen moniulotteisena rakenteena. Tardy erottaa rakenteesta suunnan, eli kuka tukee ketäkin, tuen sisällön eli millaisesta tuesta on kysymys ja tuen laadun eli mitä vaikutuksia tuella on. Tardy (1985) on määritellyt sosiaalisen tuen koostuvan neljästä eri tyypistä:

- emotionaalinen tuki, joka koostuu luottamuksesta, välittämisestä ja empatiasta
- instrumentaalinen tuki, joka koostuu erilaisista resursseista, kuten raha ja aika
- informatiivinen tuki, joka tarkoittaa neuvontaa ja opastusta sekä
- arviointi, joka tarkoittaa henkilökohtaista palautteen antoa

Sosiaalisella tuella on sekä suoria vaikutuksia terveyteen ja hyvinvointiin että ns. puskurivaikutuksia rasittavasta elämäntilanteesta selviämiseen. Tuen oikea ajoitus on sen vaikuttavuuden ja tehokkuuden edellytys. Tuen pitäisi olla saatavilla silloin, kun avun tarvitsija voimavarat ovat äärimmilleen käytössä ja ulkopuolista apua tarvitaan. Avun tarvitsijan ikä, tausta, kehitys- ja koulutaso sekä persoonallisuus vaikuttavat sosiaalisen tuen välittymiseen. Tuettavan ongelmasta riippuen painopiste suuntautuu joko fyysiseen, psyykkiseen tai sosiaalisen selviytymisen tukemiseen. Ongelman luonne määrää autettavan omatoimisuuden ja osallistumisen tarpeen. (Kumpusalo 1991)

Ihmiset antavat sosiaalista tukea toisilleen kolmesta syystä: 1) koska he välittävät toisesta suhteen osapuolesta ja erityisesti läheisissä suhteissa tuntevat vastuuta siitä, mitä toiselle tapahtuu, 2) koska heille itselleen on hyötyä auttamisesta tai 3) koska heidän sosiaalinen roolinsa velvoittaa heitä auttamaan (Hobfoll 1988).

Sosiaalisella tuella on erilaisia vaikutusmekanismeja. Cohenin (1988) mukaan on tuki saattaa vaikuttaa ihmisen tulkintaan kuormitustekijän hankaluudesta. Tämä selittää stressireaktioon liittyvien haitallisten hormonaalisten ja käyttäytymismuutosten lievittymisen. Tuki voi myös ehkäistä koetun stressin vaikutuksia vähentämällä ahdistusta, vaikuttamalla suoraan biologisiin elintoimintoihin tai muuttamalla stressistä seuraavaa epäterveellistä käyttäytymistä. Sosiaalinen liityntä saattaa vaikuttaa siihen, miten ihmiselle kulkeutuu tietoa terveydenhoidosta, terveellisestä käyttäytymisestä sekä kuormitustekijöiden ja riskien välttämisestä. Tuki voi myös vahvistaa minäkuvaa, identiteettiä ja oman arvontunnetta ja lisätä uskoa omaan kyvykkyyteen ja hallintamahdollisuuksiin. Sosiaalisessa verkostossa leviää tietoa kuormittavista tilanteista ja keinoista selviytyä niistä. Tämä puolestaan vaikuttaa arvioon tilanteen haitallisuudesta. Toisten halukkuus auttaa ja omat lisääntyneet selviytymiskeinot voivat myös vahvistaa identiteettiä ja oman arvontunnetta. Koettu mahdollisuus tukeen saattaa vaikuttaa tässä yhtä lailla kuin saatu tuki. Sosiaalinen säätely voi ohjata ihmistä terveyden kannalta edullisten tai haitallisten selviytymiskeinojen valintaan stressitilanteissa. Tietoisuus säätelyn mahdollisuudesta vaikuttaa yhtä paljon kuin todellinen säätely. (Cohen 1988)

Sosiaalinen tuki voidaan jakaa suhteiden läheisyyden perusteella primaari-, sekundaari ja tertiaaritasoon. Primaaritasoon tukirakenteeseen kuuluvat oma perhe ja läheisimmät uskotut, sekundaaritasoon ystävät, sukulaiset ja naapurit ja tertiaaritasoon vieranomaiset ja muut tukirakenteet. (Kumpusalo 1991: 127) Tässä opinnäytetyössäni tarkastelen tertiaaritasoon sosiaalista tukea oppilaitoksessa. Tässä tutkimuksessa lähestyn sosiaalista tukea roolin velvoituksen kautta, ammatillisen oppilaitoksen työntekijöiden voidaan katsoa olevan velvollinen antamaan opiskelijoille sosiaalista tukea opiskelijahuollon velvoitteisiin sisältyen.

4.2 Opiskelijahuollon määritelmä

Opiskelijahuolto tarkoittaa opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän fyysisen ja psyykkisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Opiskelijaterveydenhuollon osalta toiminnasta säädetään terveydenhuoltolaissa ja opiskelijoiden sosiaalisten ja psyykkisten vaikeuksien poistamiseksi tarvittavista palveluista lastensuojelulaissa. Laki ammatillisesta koulutuksesta velvoittaa koulutuksen järjestäjää toimimaan yhteistyössä palveluita järjestävien ja antavien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa sekä tiedottamaan opiskelijoita näistä eduista ja palveluista. Lain mukaan opiskelija tulee myös ohjata palvelujen ja etujen piiriin. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 37 §)

Oppilas- ja opiskelijahuollon palveluilla tarkoitetaan koulu- ja opiskeluterveydenhuollon sekä koulukuraattorin ja koulupsykologin tai oppilaitoksen kuraattorin ja psykologin palveluja. Perusopetuslain mukaan oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, joita ovat terveydenhuoltolaissa tarkoitettu kouluterveydenhuolto sekä lastensuojelulaissa tarkoitettu koulunkäynnin tukeminen koulupsykologin- ja kuraattorin avulla.

Toisen asteen opiskelijoiden opiskelijahuollosta on säädetty niukemmin. Sekä lukiolain että ammatillisesta koulutuksesta annetun lain mukaan opiskelijoille tulee antaa tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja heillä on oikeus tulla ohjatuksi palvelujen piiriin. Sen sijaan opiskeluterveydenhuollosta on täsmällinen säännös terveydenhuoltolaissa ja useita säännöksiä terveydenhuoltolakia täsmentävässä asetuksessa. (Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2013)

Tämän opinnäytetyön valmistumisen aikana on valmisteltu uutta oppilas- ja opiskelijahuoltolakia. Hallitus on esittänyt koottavaksi yhteen nykyisin hajallaan olevat oppilas- ja opiskelijahuoltoa koskevat säännökset. Esityksessä on kiinnitetty erityistä huomiota yhteisölliseen opiskeluhuoltoon. Esityksen tavoitteena on siirtää toiminnan painopiste nykyisestä ongelmakeskeisestä toiminnasta ennaltaehkäisevään suuntaan ja turvata matalan kynnyksen tuki opiskelijoille mm. lisäämällä psykologi- ja kuraatoripalveluita. Turvaamalla varhainen tuki opiskelijoille koulussa voitaisiin välttää raskeampia toimenpiteitä. Esityksen tavoitteena on myös lisätä toiminnan suunnitelmal-

lisuutta erilaisten suunnitelmien luomisen, dokumentoinnin sekä rekisterin pidon avulla. Uusi laki astunee voimaan vuoden 2014 aikana. (HE 67/2013)

Opiskelijoiden erilaiset yksilöllisen tuen tarpeet ovat lisääntyneet muun muassa koko ikäluokalle tarjottavan koulutuksen, erityisopetuksen integraation, keskeyttämisen ennaltaehkäisyn ja opiskelijoiden mielenterveys- ja päihdeongelmien ja muiden syiden vuoksi. Näiden oppimista, terveyttä tai sosiaalista hyvinvointia koskevien ongelmien ennaltaehkäisyyn ja opiskelijoiden yksilölliseen tukeen tarvitaan opettajien, opinto-ohjaajien, kuraattoreiden, erityisopettajien, lääkäreiden, psykologien ja terveydenhoitajien asiantuntemusta ja moniammatillista yhteistyötä. Yksilöllisellä tuella parannetaan oppimisen edellytyksiä. (Kotamäki jne. 2010)

4.3 Sosiaalinen tuki opiskelijahuollon toimijoiden tehtävänä

Ammatillisen peruskoulutuksen tavoitteena on antaa opiskelijoille ammattitaidon saavuttamiseksi tarpeellisten tietoja ja taitoja sekä tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi ihmisiksi ja yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatkoopintojen, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista.

(Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998, 5 §)

Huolenpitokulttuuri osana oppilaitoksen toimintakulttuuria luo edellytykset osallisuudelle ja yhteisöllisyyden kokemukselle. Se on myös edellytys hyvälle oppimiselle. Nuoren itsenäisyyden kehittyminen edellyttää, että hänelle tarjotaan kouluyhteisössä riittävästi osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Kasvuun, kehitykseen tai hyvinvointiin liittyvät taantumukset kuuluvat elämänsäkuuluun. Nuoren elämän ja opiskelun ongelmat ja kärjistyneet konfliktit ovat usein seurausta kehitykseen tai elämäntilanteeseen liittyvistä vaikeuksista ja kriiseistä. Osaa niistä voidaan välttää tai ennaltaehkäistä tunnistamalla ja seuraamalla ajoissa kasvun ja kehityksen yksilöllisiä eroja. Tärkeitä asioita huolenpitokulttuurissa ovat selviytymisen taidot ja sosiaalinen tuki. Selviytymisen taitoja voidaan opettaa. Ne ovat sekä yksilöllisiä ominaisuuksia että yhteisön edustamia tapoja ratkaista asioita. Sosiaalinen tuki on selviytymisen kannalta tärkeä. Sosiaalinen tuki voi olla käytännöllistä, aineellista tai emotionaalista. Emotionaalinen tuki on erityisen tärkeää silloin, kun kerrotaan omista tunteista, olivatpa ne surua ja harmia tai iloa ja menestystä (Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2013)

4.3.1 Opettajat

Ammatillisen opettajankoulutuksen tavoitteena on antaa tiedot ja taidot erilaisten oppijoiden oppimaan ohjaamisessa. Ammatillisen opettajan keskeisin tehtävä on siis oppimaan ohjaaminen ammatillisen koulutuksen erilaisissa oppimisympäristöissä. Oppimaan ohjaamisen lisäksi, opettaja on myös yhä enemmän oppijan kasvun tukija ja motivoija, mikä edellyttää ihmissuhdetaitojen lisäksi kykyä olla aidosti kiinnostunut opiskelijoista, heidän ongelmistaan ja kehittymisestään. (Helander 2009)

Opettajat kohtaavat yleensä ensimmäisinä opetukseen osallistumattomuuteen, oppimis- ja sopeutumisongelmiin, päihteiden käyttöön, masentuneisuuteen tai kiusaamiseen koskevia ongelmia. Opettajilla on tärkeä rooli siinä, miten he ottavat nämä haasteet vastaan ja pystyvät tukemaan opiskelijaa kohti tulevaisuutta. Erityisesti *ryhmäohjaajan rooli* on keskeinen opiskelijoiden lähiaikuisena, opiskelijan tukijana ja ongelmiin puuttujana. Ryhmäohjaajan tehtävissä korostuu toimiminen välittävänä linkkinä opetustyön ja opiskelijahuollon suhteen. Kotamäen jne. (2010) selvityksen mukaan opettajat ovat usein kuitenkin melko etäällä opiskelijahuollosta. Opettajat tarvitsevat erikoisasiantuntijoiden tukea ja ovat tarvitessaan tätä tukea myös saaneet. Selvityksen mukaan, opettajien mielestä opiskelijahuollon erityisosaaminen on välttämätön tuki opettajan työlle.

Ammatillisissa opinnoissa, opiskelijan on mahdollisuus saada myös erityisopettajan tukea opintoihinsa. Tuki voi kestää koko opiskeluajan tai olla hetkittäistä ja sitä voidaan antaa joissakin tai kaikissa oppiaineissa. Tukemisen tavat ovat moninaiset ja ne määritellään jokaiselle tuen tarvitsevalle henkilökohtaisesti. Tavanomaisia tuen muotoja ovat ohjauksen lisääminen, yksilöllisten oppimistavoitteiden määrittäminen, oppimistaitojen harjaannuttaminen, opetus- ja opiskelumenetelmien monipuolistaminen, oppimisympäristöjen kehittäminen, apuvälineiden hankkiminen sekä yhteistyö opiskelijahuollon muiden toimijoiden kanssa. (Helander 2009)

Keskeyttämisajatusten tullessa ajankohtaiseksi, nuoret kaipaavat yksilöllistä ja kokonaisvaltaista tukea ja ohjausta sekä ongelmien puheeksi ottamisen rohkaisevaa ilmapiiriä ja toimintakulttuuria. Nuorilla on korkea kynnyks ottaa omat ongelmat puheeksi ja paine yksin sinnittelyyn on kova. Kurosen (2011) mukaan oppilaitoksen tulisi panostaa toimijoidensa kykyyn lisätä avoimuutta, rakentaa turvallista ja huolta pitävää

ilmapiiriä sekä tunnistaa yksilöllisiä tarpeita. Erityisesti mielialuongelmien kanssa pakekertavien nuorten palveluissa tulisi panostaa riittävän ajan antamiseen, kokonaisvaltaisuuteen ja henkilökohtaisuuteen. Opettajien ja muiden toimijoiden tulisi kehittää nuoren kohtaamista asiakaslähtöisemmäksi ja neuvottelevammaksi. Myös varhaista puuttumista erilaisiin ongelmiin, opiskelijoiden kuulumista yhteisöön ja ohjaamista opiskelijahuollon palveluihin tulisi tehostaa. Poissaolot, osallistumattomuus, oppimis- ja sopeutumisongelmat, päihteiden käyttö, masennus ja kiusaaminen ovat ammatillisen koulutuksen arkipäivää. Opettajien ja muiden aikuisten kuuluu olla turvallisia aikuisia opiskelijoiden tukena ja ongelmiin puuttujina sekä välittävinä linkkeinä muuhun tukeen ja turvaverkkoihin. Opettaja havaitsee opiskelija huolen aiheet aikaisemmin ja tarkemmin, mikäli tuntee opiskelijat yksilöllisesti. Tällöin opiskelijan on myös helppo ottaa ongelmat puheeksi. (Kuronen 2011: 83-85)

4.3.2 Opiskelijaterveydenhuolto

Opiskelijaterveydenhuollon palvelut kuuluvat lukioden, ammatillisten oppilaitosten, korkeakoulujen ja yliopistojen opiskelijoille. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät opiskelijoiden terveyden ja opiskelukyvyn edistäminen, opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä opiskeluyhteisön hyvinvoinnin turvaaminen ja parantaminen. Opiskeluterveydenhuolto järjestää terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, joihin sisältyvät mielenterveys- ja päihdeongelmien varhainen toteaminen, hoito ja jatko-ohjaus sekä seksuaaliterveyttä edistävät palvelut ja suunterveyden palvelut. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös opiskelijan erityisen tuen ja tutkimuksen tarpeen varhainen tunnistaminen ja tarvittaessa tutkimuksiin ja hoitoon ohjaaminen. Kunnan perusterveydenhuollon on opiskeluterveydenhuollon palveluja järjestäessään toimitettava yhteistyössä alaikäisen opiskelijan vanhempien ja huoltajien, muun opiskelija-huolto- ja opetushenkilöstön sekä muiden tarvittavien tahojen kanssa.

(Terveydenhuoltolaki 2010, 17 §)

Opiskelijaterveydenhuollon perustana ovat terveydenhoitajien määräaikaisten terveystarkastukset, jotka mahdollistavat jokaisen opiskelijan ja perheen tapaamisen. Tärkeä toimintamuoto ovat myös avoimet vastaanotot, jonne nuoret voivat tulla hakemaan apua vaivoihinsa tai puhumaan mieltä askarruttavista asioista. Opiskelijoita voidaan myös aktiivisesti kutsua vastaanotolle tai seurantatapaamisiin. Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu aina myös opiskelijoiden sairaanhoito, johon opiskelijaterveydenhuolto opiskelijahuollon arviointiraportin mukaan suuntautuu. (Kotamäki jne. 2010)

Opiskeluterveydenhuollon näkökulmasta voimavaroja pitäisi kohdentaa ennalta ehkäisevän työn lisäksi sellaisiin ongelmiin, joihin opiskelija ei itse ehkä edes halua apua, kuten päihde- ja mielenterveyshäiriöt. Opiskelijahuollossa kohdataan usein opiskelijoiden päihde- ja mielenterveysongelmia. Päihteiden käyttö on terveystarkastuksen mukaan yleistä ammatillisten opiskelijoiden keskuudessa. Nykyiset palvelut eivät täysin vastaa ajan vaatimuksia eivätkä mahdollista päihdetyön ja mielenterveystyön asiantuntemuksen yhteistyötä ja -palvelua. (Kotamäki jne.2010.)

Opiskeluterveydenhuollon lääkärin työ sisältää terveystarkastusten lisäksi terveydenhoitajan varaamat vastaanotot ja yhteisneuvottelut sekä tavoitettavissa olemisen työpäivinä terveydenhoitajan konsultaatioita varten. Tarvittaessa tehdään yhteistyötä muiden hoitotahojen kanssa tai ohjataan asiakkaita mielenterveys-, päihde- ja seksuaaliterveyspalveluihin.(THL, opiskeluterveydenhuolto)

Koulupsykologi on kouluyhteisön psykologinen asiantuntija, osaamisalueenaan nuoren psykologinen kehitys, psyykinen hyvinvointi ja oppimisen psykologia. Oppilaitoksessa työskentelevä psykologi ottaa työskentelyssään huomioon yksilön, perheen, ryhmän, yhteisön sekä organisaation näkökulmat. Koulupsykologityöhön kuuluu oppilaan oppimisvalmiuksien, erilaisten koulunkäyntivaikeuksien ja psyykkisen tilanteen arviointia sekä tarvittaessa oppilaan ohjaamista jatkotutkimuksiin tai muun hoidon pariin. Työhön kuuluu myös tukitoimien suunnittelu oppilaan ja vanhempien kanssa, oppilashuoltoryhmässä tai muiden yhteistyökumppanien kanssa. (Oppilas- ja opiskelijahuollon opas) Lastensuojelulaki velvoittaa kuntia järjestämään koulupsykologin palveluja esi-, perus-, ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille, sen sijaan toistaiseksi lainsäädännössä ei ole säädelty ammatillisen koulutuksen psykologipalveluiden järjestämisvelvoitetta.

Koulutuksen arviointineuvoston tiivistelmäraportin ”Opiskelijahuollon toteutuminen, sen käytännöt ja kehittäminen toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa (2010)” mukaan psykologipalveluiden tarve on myös lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana muun muassa opiskelijoiden lisääntyneiden mielenterveys- ja päihdeongelmien, elämänhallintaan liittyvien ongelmien ja oppimisvaikeuksien vuoksi. Arviointiryhmän mielestä psykologipalveluiden puute on lääkäripalveluiden puutteen lisäksi yksi suurimmista ongelmista opiskelijahuollossa. Ongelmana ovat kuntien väliset suuret erot ja palveluiden riittämättömyys. Jotkin kunnat järjestävät psykologipalveluita tarpeen mukaan, mutta kunnan tarjoamien palveluiden puuttuessa jotkin järjes-

täjät ovat palkanneet omia psykologeja. Psykologeja on katsottu tarvittavan sekä opiskelijoiden lisääntyvien ongelmien että henkilöstön tarvitseman asiantuntijatuen vuoksi. Kunnan psykologipalveluiden vähäisyys ja epäselvyys siitä, kenen vastuulle palveluiden tuottaminen kuuluu, on johtanut monessa kunnassa myös siihen, että opiskelijoita ohjataan esimerkiksi mielenterveysongelmien vuoksi heidän kotikuntaansa. (Kotamäki jne. 2010)

4.3.3 Kuraattorit

Koulukuraattorin työtä perusopetuksessa säätelee lastensuojelulaki, joka velvoittaa kuntia järjestämään koulukuraattoripalvelut perusopetuslaissa tarkoitetun esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan opetuksen oppilaille. Kuraattorityöllä pyritään järjestämään riittävä tuki ja ohjaus koulunkäyntiin ja sekä poistamaan ja ehkäisemään oppilaiden kehitykseen liittyviä sosiaalisia ja psyykkisiä vaikeuksia. Lainsäädännössä ei määritellä ammatillisen koulutuksen osalta kuraattoripalveluiden järjestämisveloituksia. Monissa ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelijoille on kuitenkin tarjolla kuraattoripalveluja. (Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2013)

Kuraattorityön tavoitteena on oppilaiden ja opiskelijoiden hyvinvoinnin myönteisen kokonaiskehityksen ja opiskelun tukeminen sekä hyvinvoinnin edistäminen sosiaalityön keinoin oppilaitosyhteisössä. Tavoitteellinen työskentely edellyttää jatkuvaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta vanhempien, opettajien ja muiden lapsen/nuoren psykososiaaliseen verkostoon kuuluvien kanssa. Kuraattori on koulun sosiaalityöntekijä, joka toimii opetus-, sosiaali- ja terveystoimen rajapinnoilla. Olennaista työssä on sosiaalisten ongelmien tunnistaminen ja niihin puuttuminen. Kuraattorityössä pyritään opiskelijoiden tilanteita jäsentämällä lisäämään heidän voimavarojaan ja etsimään myönteisiä ratkaisuja. Oppilaan opiskelu- ja elämäntilannetta tarkastellaan kokonaisvaltaisesti sekä yksilö-, perhe- että oppilaitosyhteisön tasolla.

(Lastensuojelun käsikirja 2007)

Työskentely koulussa edellyttää koulujärjestelmän ja opetustyön käytännön, toimintaa ohjaavan lainsäädännön (koululainsäädäntö, sosiaalilainsäädäntö, erityisesti lastensuojelulaki, henkilötietolaki, julkisuuslaki) sekä lasten, nuorten ja perheen palvelujärjestelmien tuntemusta. Asiantuntemusta tarvitaan nuorten kehityksestä ja nuorisokulttuureista. Sosiaalityön yksilö-, perhe-, ryhmä- ja yhteisötason työmenetelmien ja

prosessien hallinta on tärkeää muutoksen käynnistämiseksi. Kuraattorin työssä tarvitaan myös vuorovaikutusprosessien tuntemista ja hyviä vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja eri-ikäisten ja -kulttuuristen oppilaiden, oppilasryhmien, vanhempien sekä eri ammattikuntien edustajien kanssa. Lisääntyvinä haasteina ovat kriisityö ja työskentely monikulttuuristen oppilaiden ja perheiden kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2007)

Seija Kärki (2009) on tutkinut yhteiskuntatieteiden lisensiaattityössään ammatillisessa oppilaitoksessa työskentelevien kuraattoreiden psykososiaalista työprosessia kuntouttavan sosiaalityön näkökulmasta. Tutkimuksen mukaan opiskelijat tulevat kuraattorin vastaanotolle pääsääntöisesti opettajien lähettäminä poissaolojen, häiriökäyttäytymisen ja motivaatio-ongelmien vuoksi. Myös tukea opiskelijan sosiaalityöntekijän tai päihdetyöntekijän luona asioimiseen, on pyydetty kuraattorin apua. Kuraattorin asiakkaiksi on tutkimuksen mukaan tulleet myös opiskelijoita, joiden koti ja vanhemmat ovat toisella paikkakunnalla ja tai vanhempia ei ole lainkaan. Nämä opiskelijat kaipaavat aikuisen ihmisen tukea arkielämän asioihin. Kärki toteaa tutkimuksessaan, että kuraattorin osallisuus opiskelijan tukemiseen on pitkälti kiinni opiskelijan omasta motivaatiosta ja halusta tunnistaa oma tilanteensa ja kyvystä hoitaa asioitaan. (Kärki 2009)

Koulutuksen arviointineuvoston tiivistelmäraportin ”Opiskelijahuollon toteutuminen, sen käytännöt ja kehittäminen toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa (2010)” mukaan kuraattoripalveluiden tarve on kasvanut suuresti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Lähes kaikki järjestävät nämä palvelut opiskelijoille, vaikka järjestäjillä on epätietoisuutta sen suhteen, kenen vastuulla kuraattoripalvelut ovat ja miten ne rahoitetaan. Arvioinnissa ei saatu täysin selvää kuvaa kuraattoripalveluiden tarjonnasta ja kysynnästä, joskin kuraattoreiden määrä on voimakkaasti kasvanut. Selvityksen keskeinen tulos on, etteivät kuraattoripalvelut nykyisellään vastaa opiskelijoiden tarpeita. (Kotamäki jne. 2010)

4.3.4 Opinto-ohjaajat

Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaus on jatkoa perusopetuksen oppilaanohjaukselle ja jatkaa ammatillisessa koulutuksessa peruskoulussa alkanutta oppilashuollon moniammatillista yhteistyötä. Ammatilliseen koulutukseen valituille opiskelijoille on annettava tietoa suoritettavista tutkinnoista, opintojen muodostumisesta ja sisällöistä

sekä opinnoista, joita he tarpeidensa mukaan voivat valita muista oppilaitoksista. Ammatillinen koulutus sisältää valinnaisia koulutusohjelmia sekä vapaasti valittavia opintoja, joiden valinnoissa oppilaitoksen on tuettava opiskelijoita. Opiskelijoilla on myös oikeus henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan. Henkilökohtaisia opiskelusuunnitelmia tehtäessä huomioidaan erityisesti opiskelijat, joilla on perusopetuksen aikana tai ammatillisen koulutuksen alkaessa opiskeluun tai elämiseen liittyviä vaikeuksia. Opiskelun aikana opinto-ohjauksen avulla tuetaan opiskelijoita ammatillisen identiteetin ja oman elämänhallinnan kehittymisessä. Opinto-ohjaus on koko oppilaitoksen tehtävä, mutta päävastuu sen suunnittelusta on opinto-ohjaajilla. Opinto-ohjaus edellyttää yhteistyötä opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa kanssa, oppilaitoksen sisäistä asiantuntijayhteistyötä, yhteydenpitoa muihin oppilaitoksiin sekä työskentelyä oppilaitosten ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Moniammatillista yhteistyötä tarvitaan erityisesti silloin, kun arvioidaan, millaisia haasteita opiskelijan yksilölliset ominaisuudet tuovat opiskeluun ja työharjoitteluun.

(Oppilas- ja opiskelijahuollon opas 2013)

Opiskelijahuollon arviointiraportin mukaan (Kotamäki jne. 2010) opinto-ohjaajien rooli on erittäin keskeinen opiskelijahuollossa, joskin osa järjestäjistä mieltää opinto-ohjaajien ja opinto-ohjauksen kuuluvan pedagogisiin ydintoimintoihin. Keskeisimpinä toimintoina nähdään opiskelijan ohjaukseen ja neuvontaan liittyvät näkökohdat ja opiskelijan kasvun tuki, kuten myös huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö. Erityisesti opinto-ohjaajan opiskelijahuollollinen rooli korostuu erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjauksessa ja tuessa, poissalujen vähentämiseen ja oppimisvaikeuksiin ja opintojen loppuun saattamisessa sekä nivelvaiheisiin liittyvissä toiminnoissa ja siten sillan rakentamisessa sekä peruskouluun ja edelleen työelämään koulutuksesta valmistuttua.

5 TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen pääkysymyksiksi muotoutuivat seuraavat:

1. Millaisiksi toisen asteen ammatillisen koulutuksen keskeyttäneet nuoret kuvaavat
  - A) keskeyttämisprosessiaan
  - B) oppilaitoksen tarjoaman sosiaalisen tuen kokemuksia keskeyttämisprosessin aikana

2. Millaisia ovat keskeyttämisen syyt ja taustatekijät?
3. Minne koulutuksen keskeyttäneet nuoret ovat ohjautuneet koulutuksen keskeyttämisen jälkeen?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimuksen lähestymistapa

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jossa lähestytään ammatillisen koulutuksen keskeyttämistä keskeyttäneiden opiskelijoiden yksilöllisestä näkökulmasta. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen, sisällyttäen ajatuksen todellisuuden moninaisuudesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään kuvaamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä keräämällä aineisto luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Laadulliselle tutkimukselle tyypillisesti tutkimuksessa keskitytään ihmisiin tiedon keruun instrumenttina.

(Hirsjärvi jne. 2009:160-164)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa päätelmiä aineistosta ei tehdä yleistettävyyttä ajatellen. Ajatuksena on kuitenkin, että yksityisessä toistuu yleinen, jolloin yksittäistä tapausta tutkimalla riittävästi saadaan näkyville myös se, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä toistuu usein tarkasteltaessa ilmiötä yleisellä tasolla. (Hirsjärvi jne.2009: 182)

Tutkimustrategiaksi valikoitui tapaustutkimus (case study). Tapaustutkimuksen luonteen mukaisesti tutkimuksessa pyritään keskittymään yksittäisten nuorten yksilöllisiin ratkaisuihin ja kuvauksiin opintojen keskeyttämisestä. Opinnäytetyön tavoitteena on löytää yksityiskohtaista tietoa yksittäisistä tapauksista tai pienestä joukosta toisiinsa suhteessa olevia tapauksia. Tapaustutkimukselle tyypillistä on valita yksittäinen tapaus tai joukko tapauksia, joita tutkitaan yhteydessä ympäristöönsä, josta yksittäistapaus on osa. Tavoitteena tyypillisimmin tapaustutkimuksessa on ilmiöiden kuvaus. (Hirsjärvi jne. 2009: 135) Tässä tutkimuksessa tarkoituksena oli kartoittaa ja kuvailla ammatillisten opintojen keskeytymistä ja ymmärtää ilmiötä tarinoiden kautta.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin temahaastattelu. Ammatilliset opinnot keskeyttäneitä nuoria haastatteleamalla saadaan parhaiten selville nuorten kokemuksia keskeyttämisestä, sen syistä, keskeyttämisprosessista ja kokemuksista sosiaalisesta tuesta kes-

keyttämisprosessin aikana. Haastattelu on metodi, jonka tutkimuksen eri osapuolet kokevat pääsääntöisesti miellyttäväksi. Se on myös lähellä arkista käytäntöä: ihmiset suurin piirtein tietävät, mitä on odotettavissa, kun heitä pyydetään haastatteluun. Haastattelu on tapa kuulla ihmisten mielipiteitä, käsityksiä ja uskomuksia sekä ymmärtää, miksi ihmiset toimivat, miten toimivat ja miten he arvottavat tapahtumia. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastattelun aihepiirit eli teema-alueet, on kaikille haastateltaville samat, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. (Hirsjärvi & Hurme 2000:11 ja 48)

Opinnäytetyöhöni valitsin metodiksi haastattelun, koska haastattelun avulla voidaan saada selville ja välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä, kokemuksista ja tunteista. Tutkimuksen tavoitteena oli tavoittaa opintonsa keskeyttäneiden nuorten omia ajatuksia ja käsityksiä keskeyttämisestä sekä siihen liittyvistä seikoista. Haastattelu on joustava menetelmä, jossa korostetaan haastateltavaa ihmistä subjektina. Haastateltavalle on annettava mahdollisuus tuoda itseään koskevia asioita esille mahdollisimman vapaasti. Ihminen on tutkimuksessa aktiivinen ja merkityksiä luova osapuoli. Haastattelun etuna on myös mahdollisuus sijoittaa haastateltavan puhe laajempaan kontekstiin sekä syventää saatavia tietoja. Haastattelussa on mahdollisuus esimerkiksi pyytää esitettyjen mielipiteiden perusteluja.

(Hirsjärvi & Hurme 2000: 35)

6.2 Tutkimusaiheen rajaus ja tutkimuksen kohdejoukko

Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten kokemuksista yhdessä ammatillista koulutusta järjestävässä koulutuskuntayhtymässä. Keskeyttämissyiden ja keskeyttämisen kulkua kuvaavan keskeyttämisprosessin lisäksi halusin saada tietoa nuorten kokemuksista sosiaalisesta tuesta prosessin aikana. Lisäksi haluttiin kartoittaa, ovatko nuoret jääneet ”tyhjän päälle” vai ovatko he ohjautuneet keskeyttämisen jälkeen opiskelemaan, töihin tai muuhun toimintaan.

Erytisesti mielenkiintoni kohdistui nuoriin, joiden keskeyttäminen tilastoitiin oppilaitoksessa negatiiviseksi keskeyttämiseksi. Negatiivisella keskeyttämisellä tarkoitetaan koulun kokonaan lopettamista, ilman että nuorella olisi toista opiskelupaikkaa, johon siirtyä. Oppilaitoksen näkökulmasta nämä nuoret näyttävät ”tyhjän päälle” jäävinä

nuorina. Tavoitteena oli haastatella nuoria, joiden keskeyttämisestä olisi kulunut mahdollisimman vähän aikaa, iältään alle 25-vuotiaita.

Haastattelut kohdistettiin kahdelle alalle, tekniikan – ja liikenteen sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalalle. Molemmilta koulutusaloilta pyrittiin saamaan sekä nais-, että miespuolisia haastateltavia. Koulutuskuntayhtymä on suurehko, joten aineistonkeruu kohdistettiin koulutuskuntayhtymän yhdelle paikkakunnalle haastateltavien helpomman tavoitettavuuden vuoksi.

6.3 Teemoittelu

Valittuani tutkimusmenetelmäksi teemahaastattelun, paneuduin teoretietoon ja haastattelurungon suunnitteluun. Teemahaastattelua käytettäessä on tärkeää paneutua suunnitteluvaiheessa haastatteluteemojen suunnitteluun. Teemahaastattelun haastattelurunkoa laadittaessa ei ole tarkoitus laatia yksityiskohtaista kysymysluettelo, vaan teema-alueuettelo. Teema-alueet ovat alueita, jonne varsinaiset haastattelukysymykset kohdistuvat. Haastattelutilanteessa ne ovat haastattelijan muistilistana ja tarpeellisen keskustelua ohjaavana välineenä. Haastattelutilanteessa teema-alueet tarkennetaan kysymyksillä siten, että myös tutkittava – eikä vain tutkija- voi toimia tarkentajana. Se, miten jokin ilmiö konkretisoituu haastateltavan maailmassa ja ajatuksissaan, riippuu haastateltavasta ja hänen elämäntilanteestaan. Teema-alueiden pohjalta haastattelua voidaan syventää ja jatkaa niin pitkälle kuin tutkimusintressit edellyttävät ja tutkittavan edellytykset ja kiinnostus sallivat (Hirsjärvi & Hurme 2000: 66)

Tässä opinnäytetyössä syventäviä haastattelukysymyksiä lähestyttiin seuraavien teema-alueiden pohjalta:

TAUSTAT:

1. Ikä
2. Sukupuoli
3. Pohjakoulutus
4. Peruskoulumenestys
5. Terveystila ja sen vaikutukset koulun käyntiin/opiskeluun
6. Keskeytynyt opintoala
7. Mahdolliset aikaisemmat keskeytykset

KESKEYTTÄMISPROSESSI:

8. Keskeytyneelle opintoalalle hakeutuminen ja siihen vaikuttaneet tekijät
9. Opintojen aloitus, ryhmän toiminta, yhteistyö opettajan ja opiskelutovereiden kanssa
10. Opintojen kesto ennen keskeyttämistä
11. Kertyneet opintosuoritukset ennen eroamista
12. Ensimmäisten keskeyttämistä koskevien ajatusten herääminen
13. Elämäntilanne keskeyttämisen aikaan ja sen vaikutus keskeyttämisaжатusten syntyn
14. Keskeyttämisen eteneminen vaiheittain
15. Keskeyttämisen syyt ja taustatekijät

SOSIAALINEN TUKI KESKEYTTÄMISPROSESSISSA:

16. Ensimmäisten ajatusten jakaminen keskeyttämisestä
17. Keskeyttämisen osallistuneet oppilaitoksen ihmiset
18. Tuen tarve keskeyttämisaжатusten herättyä
19. Kokemukset tuesta ja sen sisällöstä
20. Kokemukset sosiaalisen tuen eri muodoista keskeyttämisen aikana
21. Tärkeimmät tuen tarjoajat keskeyttämisen prosessissa
22. Tuen riittävyys keskeyttämisen aikana
23. Keskeyttämispäätös ja siihen liittyvät tunteet
24. Käsite koulutuksen keskeyttämistä puskuroivista tekijöistä

NYKYISYYS:

25. Päivien sisältö tällä hetkellä
26. Ajatukset ja tunteet nyt koulutuksen keskeyttämisestä
27. Uudelleen kouluun hakeutuminen ja kouluttautuminen
28. Suunnitelmat lähivuosille

6.4 Haastatteluaineiston hankinta

Tutkimusaineiston muodostavat 8 eräessä ammatillisessa oppilaitoksessa opintonsa negatiivisesti keskeyttäneen nuoren teemahaastattelulla kootut kertomukset. Haas-

tatteluihin osallistui neljä (4) naista ja neljä (4) miestä, iältään 17-20 -vuotiaita. Haastatteluista seitsemän oli keskeyttänyt opintonsa lukuvuoden 2012-2013 aikana ja yksi lukuvuoden 2011-2012 aikana. Kaikki haastatellut olivat ns. negatiivisia keskeyttäjiä eli heillä ei ollut tiedossa muuta opiskelupaikkaa opintojen keskeyttämishetkellä. Haastatteluista kuusi tehtiin oppilaitoksessa, jossa opiskelijat olivat keskeyttäneet ammatilliset opintonsa. Yksi haastattelu tehtiin huoltoaseman kahviossa ja yksi haastattelu puistonpenkillä.

Aikaisempien opintojen keskeyttämistä koskevien tutkimusten perusteella (mm. Kettunen 2012), ennakoitiin tutkimusaineiston hankkimisen haastavaksi tehtäväksi. Haastateltavien löytäminen ja tavoittaminen osoittautuikin hyvin haastavaksi. Aikaisempien tutkimusten perusteella, varasin haastateltavien tavoittamiseen runsaasti aikaa. Varauduin myös koko ajan haastatteluajkojen muuttumiseen ja peruuntumiseen.

Haastateltavien yhteystiedot sain oppilaitoksen koulutusjohtajan luvalla Priimustietojärjestelmästä. Halusin ottaa itse yhteyttä haastateltaviin, koska esim. kuraattorien tai opinto-ohjaajien toimiminen tutkimuspyynnön välittäjänä olisi saattanut kaventaa haastateltavia vain kyseisiä opiskelijahuollon palveluja käyttäneisiin opintonsa keskeyttäneisiin nuoriin. Tavoitteenani oli saada haastatteluja myös näiden palvelujen ulkopuolelle jääneiltä/jättäytyneiltä nuorilta.

Otin yhteyttä nuoriin puhelimitse. Kahdeksan haastattelun toteutuminen vaati toista sataa puhelua. Osa nuorista oli vaihtanut puhelinnumeroaan tai puhelin oli suljettu/poissa käytöstä. Osa nuorista ei vastannut puhelimeen useista soittoyrityksistä huolimatta. Myöskään tekstiviesteihin en saanut näiltä nuorilta vastausta. Muutamet nuoret sulkiivat puhelimen esiteltyäni itseni ja kerrottuani tutkimuksesta.

Saatuani mahdollisen haastateltavan kiinni puhelimitse esittelin itseni ja kerroin tutkimuksen tarkoituksen. Kerroin myös haastattelun pääteemat ja korostin haluani saada nuorten ääni kuuluviin ammatillisen koulutuksen keskeyttämiskokemuksista. Osa nuorista kieltäytyi kohteliaasti tutkimukseen osallistumisesta työkiireisiin vedoten. Muutama oli armeijassa ja muutama muuttanut kauas entiseltä opiskelupaikkakunnaltaan. Olikin erittäin positiivista kuulla, että koulun tilastoissa negatiivisina keskeyttäjinä näkyvät useat nuoret olivat puheluiden perusteella päätyneet töihin, työharjoitteluun, armeijaan tai ammatilliseen kuntoutukseen. Vain harvat tavoitetuista olivat ns.

tyhjän päällä eli vailla aktiivista päivätoimintaa. Jotkut tavoitetuista nuorista sanoivat, etteivät he osaisi vastata kysymyksiin ja vähätelivät omaa merkitystään haastattelututkimuksen kohteena.

Pääosa puhelimeen vastanneista nuorista suhtautui kuitenkin tutkimukseen myönteisesti, jotkut kertoivat asian olevan tärkeä tutkimuskohde. Yhteensä haastatteluihin lupautui kevään aikana 15 nuorta. Muutama nuori ilmoitti viime hetkillä, ettei halukaan osallistua haastatteluun. Osa siirti haastattelu-aikaa useampaan kertaan ja jätti lopulta kokonaan tulematta ja ilmoittamatta peruuntumisesta. Näitä nuoria en tavoittanut enää puhelimitse tai tekstiviestin avulla. Samankaltaisia kokemuksia kuvaa myös Ilpo Kuronen tutkimuksessaan ”Mun kompassin neula vaan pyörii”(2011). Kuronen pohtii ilmiön liittymistä osana laajempaa sitoutumisen ongelmaa. Sovitusta asiasta muodostuu velvollisuus, josta ei kuitenkaan kyetä ottamaan vastuuta. Vastuunotto sivutetaan väistämällä koko tilanne. Tutkijana huolestun eniten juuri tästä ryhmästä. He kuuluvat nuorisolain mukaisen etsivän nuorisotyön piiriin, mutta kuinka kunnan etsivät nuorisotyöntekijätäkään pystyvät tavoittamaan ja aktivoimaan tätä joukkoa, jos heidän tavoittaminen on jo hyvin haastavaa? Ovatko nämä nuoret syrjäytymisilmiön keskiössä?

Haastattelut tehtiin kevään 2013 aikana. Haastattelun aluksi tarjouduin kustantamaan kahvit. Vaihtoehtoisesti annoin kahvi/ruokalipun mukaan. Vapaamuotoinen keskustelu ennen haastattelua helpottaa haastateltavan siirtymistä outoon ja uuteen rooliin, joka vaatii häneltä sellaista käyttäytymistä, johon hän ei ole ehkä tottunut. Vapaamuotoisen alkukeskustelun aikana tutustutaan ja kumpikin osapuoli saa käsityksen toisesta. Luottamuksen syntymiseksi tämä alkukeskustelu on tärkeää.

(Hirsjärvi & Hurme 2000: 90)

Haastattelun aluksi kerroin haastattelun tarkoituksesta ja tavoitteista sekä haastattelun nauhoituksesta. Koululla tehtiin haastatteluihin valittiin rauhallinen ja hiljainen ympäristö. Kaksi haastatteluista, jotka toteutuivat koulun ulkopuolella, olivat rauhattomampia, mutta kaikki haastattelunauhoitukset oli helposti purettavissa yksilökohtaisiksi litteraatioiksi.

6.5 Aineiston analysointi

Aineiston analysoiminen alkoi haastattelujen kuuntelemisella ja litteroinnilla. Purin jokaisen haastattelun heti haastattelun jälkeisenä päivänä. Kun kaikki haastattelut oli purettu litteraatioiksi, käytin runsaasti aikaa aineiston lukemiseen. Näin sain aineistosta käsityksen kokonaisuutena ja mieleni nousi ajatuksia ja kysymyksiä. Aineistoa on vaikea analysoida, ellei ensin lue sitä. Sillä, kuinka tutuksi aineisto tulee, on suuri merkitys analyysivaiheessa. Aineistoa lukiessa, pyrin esittämään aineistolle kysymyksiä Kuka? Mikä? Missä? Milloin? Miksi? Pyrin lukemaan aineisto interaktiivisesti kvalitatiivisen tutkimusotteen hengen mukaisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2000: 143)

Laadullisen aineiston käsittelyyn sisältyy monia vaiheita. Keskeistä siinä on analyysin ja synteysin yhteensovittaminen. Analyysissä pyritään erittelemään ja luokittamaan aineistoa, synteessissä pyritään luomaan uutta kokonaiskuvaa ja esittämään tutkittava ilmiö uudessa perspektiivissä. (Hirsjärvi & Hurme 2000)

Litteroitu aineisto järjestettiin selkeään ja tiiviseen muotoon seuraavien vaiheiden avulla: redusointi eli pelkistäminen, klusterointi eli ryhmittely sekä abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Aineistoa pelkistämällä saadaan karsittua epäoleelliset asiat pois. Ryhmittelyn avulla samaa tarkoittavat asiat kootaan luokiksi ja nimetään sisältöä kuvaavilla nimillä. Teoreettisten käsitteiden muodostaminen yhdistää aineiston teoreettisiin käsitteisiin ja muodostaa tuloksissa esitettävän empiirisen aineiston käsitejärjestelmän. (Tuomi & Sarajärvi 2002.)

6.6 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kaikkeen tutkimuksen tekemiseen liittyy eettisiä kysymyksiä, erityisesti ihmistieteissä eettisten kysymysten eteen joudutaan tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tärkeimpinä eettisinä periaatteina voidaan pitää informointiin perustuvaa suostumusta, luottamuksellisuutta, seurauksia ja yksityisyyttä. (Hirsjärvi & Hurme 2000)

Tämän opinnäytetyön haastattelut perustuvat täyteen vapaaehtoisuuteen. Kysyessäni nuoria puhelimesta haastatteluun, pyrin kertomaan mahdollisimman tarkasti tutkimuksen tarkoituksen, tavoitteet ja menetelmät. Myös haastattelutilanteessa kerroin uudelleen nämä asiat mahdollisimman selkeästi. Kerroin myös nuorille, että heillä on

mahdollisuus perua osallistumisensa tutkimukseen kaikissa tutkimuksen vaiheissa. Ennen haastattelua nuoret allekirjoittivat suostumuksen haastatteluun, haastattelulupa pyydettiin myös alaikäisten nuorten huoltajilta. Tutkittavien anonymiteetin suojaamiseksi nimet ja iät sekä osittain koulutusalat ja keskeyttämisen ajankohdat muutettiin. Näin ollen tutkimuksesta ei voi tehdä johtopäätöksiä yksittäisten koulutusalojen toiminnasta tai kehittämistarpeista. Lainaukset nuorten haastatteluista on valittu niin, ettei niistä selviä yksittäisiä, tunnistamista helpottavia tietoja.

Tutkimuksen luotettavuuden lisäämiseksi tutkimuksen vaiheet on pyritty esittämään selkeästi. Aineiston tuottamisen olosuhteet on kerrottu selvästi ja totuudenmukaisesti. Koska haastatteluaineiston luotettavuus riippuu sen laadusta (Hirsjärvi & Hurme 2000), on tämän opinnäytetyön aineisto pyritty käsittelemään mahdollisimman laadukkaasti. Ennen varsinaisia haastatteluja suoritettiin esihaastattelu, jossa varmistettiin mm. tallenteiden kuuluvuus ja nauhoittimen toimivuus. Litterointi pyrittiin tekemään heti haastattelujen jälkeen ja litterointi suoritettiin kaikista haastatteluista samoja periaatteita noudattaen. Laadukkuutta voidaan tavoitella myös hyvän haastattelurungon laatimisella. (Hirsjärvi & Hurme 2000) Tähän pyrin kiinnittämään huomiota suunnittelemalla haastattelurunkoa huolellisesti. Toisaalta haastattelurunko eli koko tutkimuksen ajan ja muodostui yksilöllisesti jokaisessa haastattelussa pyrkien kunnioittamaan haastateltavan omaa kerrontaa. Validiteetin turvaamiseksi esihaastateltavalta varmistettiin kysymysten ymmärrettävyys ja tehtiin saatujen kommenttien perusteella tarvittavat muutokset. Kysymykset pyrittiin laatimaan mahdollisimman ymmärrettäviksi varsinaisissa haastatteluissa.

Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa toistettavuutta eli tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. (Hirsjärvi 2009) Tämän opinnäytetyön reliabeliuteen vaikuttaa kohdejoukko. Nuoret ovat haastattelun kohderyhmänä haastava ryhmä. Erityisen haastavaksi haastattelu voi muodostua silloin, kun haastattelu koskee esim. koulua tai muuta instituutiota, jota vastaan he kapinoivat. Luotettavuuden lisäämiksi pyrin luomaan turvallisen ja mukavan haastatteluilmapiirin, jotta nuoret pystyisivät esittämään mahdollisimman totuudenmukaisia mielipiteitään. Nuoria haastateltaessa on pyrittävä välittämään tunne, että haastateltavasta nuoresta ollaan kiinnostuneita ja hänen mielipiteensä ovat tärkeitä. (Hirsjärvi & Hurme 2000) Kaiken kaikkiaan haastattelut onnistuivat hyvin ja haastattelijana arvelen, että suurin osa nuorista pystyi puhumaan totuudenmukaisesti ja avoimesti. Muutaman nuoren haastatteluun todennä-

köisesti vaikutti halu kapinoida ja ehkä myös kärjittää koettuja asioita. Tämä tulee ottaa huomioon tuloksia luettaessa.

Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös huolellinen perehtyminen teoriaan. Tutustuin ennen haastattelurungon laatimista huolellisesti ammatillisen koulutuksen keskeyttämisestä ja sosiaalista tukea koskeviin tutkimuksiin ja teorian tietoon.

Kvalitatiivisen tutkimusotteen hengen mukaisesti tässä opinnäytetyössä päätelmiä ei ole tehty yleistettävyyttä ajatellen. Nuorten tarinat ovat yksittäisiä kertomuksia, mutta tavoitteena pohdinnassa on ollut tuoda esille se, mikä keskeyttämisen ilmiössä on merkittävää ja tarkastella sitä myös yleisellä tasolla.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset esitetään tapausesimerkkien avulla. Koska jokainen tarina oli erilainen ja keskeyttämiseen liittyvät syyt, taustatekijät ja kokemukset sosiaalisesta tuesta prosessin aikana hyvin moninaisia, oli ryhmittely haastavaa. Päädyin jakamaan nuorten tarinat neljään ryhmään keskeyttämissyiden perusteella: odotukset, terveys, teoreettisuus ja alan valinta.

Näiden neljän ryhmän alle olen kuvannut tarinoiksi nuorten kokemukset ammatillisten opintojen keskeytymisestä. Tarinoiden yksityiskohtia on muutettu haastateltavien anonymiteetin suojaamiseksi.

7.1 Opinnot eivät vastanneet odotuksia, Millan ja Saaran tarinat

Milla on peruskoulunsa tunnollisesti hoitanut nuori nainen. Keskiarvo peruskoulun päättötodistuksessa oli yli kahdeksan ja peruskoulun jälkeen lukio oli luonteva jatko-opiskelupaikka. Milla kirjotti ylioppilaaksi hyvillä arvosanoilla. Terveystilassa tai elämänhallinnassa ei ole ollut asioita, jotka olisivat vaikuttaneet koulunkäyntiin peruskoulun tai lukion aikana. Lukion jälkeen matkailuala tuntui kiinnostavimmalle vaihtoehdolle jatko-opintoihin. Lukion käyneelle nuorelle naiselle ammattikorkeakoulu

näyttäytyi ensisijaisena jatko-opiskelupaikkana. Toisen asteen ammatilliseen koulutukseen Milla päätyi hakemaan varmuuden vuoksi. *”Minä kävin Jyväskylän ammattikorkeeseen pääsykokeissa, matkailualalle. Sinne en päässyt ja hain sitten vielä varmuuden vuoksi amiskan puolelle.”* Toisen asteen ammatilliselle puolelle lähteminen arvelutti Millaa hiukan, mutta hän päätti lähteä kokeilemaan, ettei myöhemmin ainakaan harmittaisi, ettei käynyt edes kokeilemassa.

Saara on 19-vuotias nainen, joka on menestynyt peruskoulussa keskinkertaisesti, noin seitsemän keskiarvolla. Saara kuvailee peruskoulun menneen huonosti, mutta ottaneensa loppukirin viimeisenä vuonna ja saanensa nostettua keskiarvoa. Saaralla on todettu peruskouluaikana mielenterveysongelmia, joihin hän on saanut apua terapiasta jo useamman vuoden. Peruskoulun jälkeen Saara päätyi lukioon ja ehti opiskella siellä noin puolitoista vuotta ennen siirtymistä ammatilliseen koulutukseen. Saaran toiveissa oli matkailualan tutkinto, mutta hän päätyi opiskelemaan hotellivirkailijaksi. *”No mä halusin matkailuvirkailijaksi alun perin. Mutta mulle sanottiin, että hotellivirkailija on vähän sama asia, niin hain sitten sinne”*

Sekä Millan, että Saara opiskelut alkoivat hyvin. Molemmat olivat aluksi innostuneita ja ryhmät ja opettajat vaikuttivat mukavilta. He kuvailevat opintojen sisältäneen erilaisia mielenkiintoisia projekteja ja luokkahengen muodostuneen nopeasti. He kokevat hyväksi, että saivat aloittaa opinnot oman ikäisten kanssa. *”Mukava ryhmä meillä oli. Siihen tuli just vähän tämmösiä, joilla oli aikaisempia kouluja käytyä ja vähän vanhempia iältään.* (Saara)

Aika pian opintojen aloittamisen jälkeen tilanne kuitenkin muuttui. Opinnot eivät olleetkaan sitä, mitä Milla ja Saara olivat kuvitelleet ja odottaneet. Milla oli tottunut kovaan pänttäämiseen lukiossa ja odotti saman tahdin jatkuva myös ammattiin johtavissa opinnoissa. Opinnot tuntuivat kuitenkin liian löysiltä ylioppilaalle ja se alkoi syödä motivaatiota. *”Se ei vaan tuntunut sille, että tavallaan oltas niinkun koulussa. Jonkin verran kyllä tehtiin erilaisia projekteja ja muuta, mutta loppujen lopuksi se oli aika niinku yksinkertaista”* Koulussa käynti alkoi pikku hiljaa käydä tylsäksi, eikä koulu tarjonnut haasteita. *”...vaikka niinku englannin tunnillakin, niin me saatettiin monta tuntia peräkkäin tehdä netissä semmosia niinku ristikoita, missä täydennettiin suurin piirtein semmosia sanoja, että mikä on vaikka vuodenaika tai lomamatka tai lentokone*

tai tämmösiä. Siis niinku, ihan oikeesti...sitä istuttiin sitten facebookissa ja luettiin Il-talehden uutisia ja kaikkee tämmöstä.”

Saara yllättyi melko pian opintojen aloittamisen jälkeen päivien pituudesta ja siitä, kuinka raskaaksi koulunkäynti joinakin päivinä kävi. *”Ensimmäinen jakso oli hyvä. Se oli yhdeksästä yhteen joka päivä, mutta sitten rupeskin tulemaan semmosia, että oli vain pari tuntia päivässä ja seuraavana päivänä sitten saattoi olla kahdeksan tai kymmenenkin tuntia.”*

Kun opinnot eivät vastanneen odotuksia, motivaatio laski ja ennen pitkää opintojen keskeyttäminen alkoi pyöriä ajatuksissa. Milla kuvailee keskeyttämisprosessin ensimmäiseksi vaiheeksi motivaation laskua, mikä johti poissaoloihin. *”Se oli vaan sillä tavalla, että ei huvita lähteä kouluun, kun ei siellä tapahdu mitään”* Ensimmäiset merkit motivaation puutteesta alkoivat näkyä noin puolitoista kuukautta opintojen aloittamisen jälkeen. *”Se oikeestaan rupes tulemaan semmosina, tavallaan motivaation puutteena. Sitä alko miettimään aamulla, kun kello soi, tota puol seitsemän, että lähdenkö vai en. Ja kun ois ollut neljään asti koulua, niin pistin sen (kellon), sitten kiinni.”* Milla ei kuitenkaan ajatellut lopettavansa opintoja vielä siinä vaiheessa, kun motivaatio alkoi laskea. Lopulliseen päätöksen opintojen keskeyttämisestä Milla päätyi marraskuussa, neljä kuukautta opintojen aloittamisen jälkeen. Päätökseen vaikutti läheisten kommentit sekä oma ajatus siitä, ettei koulua pidä käydä, jos siellä ei jaksa olla paikalla.

Saara sen sijaan päätyi keskeyttämään opintonsa noin yhdeksän kuukautta opintojen aloittamisen jälkeen. Keskeyttämiseen liittyvät ajatukset olivat pyörineet Saaran mielessä siinä vaiheessa noin kolme kuukautta. Saaralla oli poissaoloja koko opiskelun ajan, mutta ne lisääntyivät runsaasti keskeyttämisjätusten noustua. Joululomalla ajatukset keskeyttämisestä vahvistuivat, eikä Saara käynyt sen jälkeen koululla enää juurikaan. *”Mitä mä palasin kouluun loman jälkeen, niin en mä ollut siellä yhtään. Kävin siellä vaan sillon tällön”.* Sekä Millan, että Saaran mielestä keskeyttämisprosessi eteni aika hitaasti, ikään kun ajautuen he päätyivät lopulta eroamaan oppilaitoksesta.

Syyt opintojen keskeyttämiseen Milla ja Saara osaavat kertoa selkeästi. Opinnot eivät kummankaan kohdalla vastanneet odotuksia. Milla koki opinnot liian helpoiksi ja liian vähän haasteita tarjoaviksi. *”Se koulun taso siinä vaiheessa oli vaan ihan erilainen,*

kun odotti” Lisäksi Milla alkoi epäillä koko matkailualaa, sen epävarman työllistymisen vuoksi. Myöskään matkailualalle tyypillinen sesonkityö ei tuntunut oikealta vaihtoehdolta Millalle. Saara kuvitteli saavansa opiskella hotellivirkailijan tehtäviä, mutta pettyi, kun joutuikin keittiötunneille. *”Mä aattelin, että mä haluan hotellivirkailijaksi ja mä en oo ikinä kuullutkaan, kukaan ei ikinä sanallakaan sanonut, että ammattikoulussa, jos lähtee jollekin alalle, sun pitääkin mennä johonkin ihan toisiin hommiin. Että tulee keittiöhommia ja tarjoilijahommia, joka olisi oikeestaan viimeinen ala, jonka valitsisin. Kyllähän se tulee shokkina, kun mä haluan istua hotellin tiskillä ja käyttää mun kielipäätä, en mä halua kuurata laittioita ja tehdä pullia”*

Sosiaalista tukea Milla ei koe juurikaan saaneensa keskeyttämisprosessin aikana. Milla keskusteli asiasta ensimmäistä kertaa oppilaitoksen edustajan kanssa, kun oli jo päätöksen keskeyttämisestään tehnyt. Milla ilmoitti asiasta ryhmänohjaajalle puhelimitse, joka varasi ajan opinto-ohjaajalle. Opinto-ohjaajaa Milla tapasi noin viidentoista minuutin ajan, ennen eropaperin kirjoittamista. Millan mielestä tukea olisi kyllä ollut tarjolla, mutta ehkä hän ei itse osannut sitä pyytää. *”Tavallaan meille kyllä sanottiin, tai ryhmänohjaaja sanoi, että voi tulla juttelemaan ja kertomaan, että jos on niinku jotakin. En tiä johtuuko se siitä, että olis tavallaan pitänyt olla omaa aloitekykyä siihen, että olis tavallaan halunnut keskustella ihan kunnolla siitä motivaatiosta tai siitä sen puuttesta ja siitä, mitä sille olisi voinut tehdä”* Millan mielestä ryhmänohjaaja oli empaattinen ja kävi ryhmänohjaajan kanssa useita kahdenkeskisiä keskusteluja syksyn aikana, muuta jostain syystä keskeyttämisajatukset eivät tulleet puheeksi näissä keskusteluissa.

Millaa jäi hiukan harmittamaan, ettei asiasta tullut keskusteltua ryhmänohjaajan kanssa kasvokkain. *”En tiä, että en nyt voi sanna, että se ois saanut mua puhuttua jatkamaan, mutta tuota tavallaan oisin ehkä toivonut, että se olis järjestänyt aikaa.”* Neuvontaa ja opastusta tilanteessa Milla ei koe tilanteessa saaneensa. *”Ainut, mitä opo sanoi, että sinuun otetaan yhteyttä sieltä, mikä se nyt on, ohjaava nuorisotyö. Ei sieltäkään kyllä kuulunut yhteydenottoa, kun vasta sitten kun olin jo töissä, ite kerennyt ettiä töitä”* Myöskään arviointia tai henkilökohtaista palautetta Milla ei opintojen päättyessä saanut. Toisaalta ei sitä kaivannutkaan. *”Tavallaan, kun on nimeä valille valmis päätös, että lopettaa, niin ei sitä sitten enää kaipaa”*

Saara sen sijaan kertoo saaneensa tukea empatian ja välittämisen muodoissa, vaikka kokee, ettei sitä halunnutkaan. Saara kertoi jutelleensa keskeyttämisajatuksista niin ryhmänohjaajan, kun muidenkin opettajien kanssa syksyn aikana. Saaran keskeyttämisperusteisiin osallistui useat oppilaitoksen opiskelijahuollon toimijat, opettajien lisäksi opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja, koulutuspäällikkö sekä kuraattori. Palavereja, joihin osallistuivat edellä mainitut tahot opiskelijan lisäksi, pidettiin useita. Aiheena oli pois-saolot koulusta. Saara ei kaivannut empatiaa, vaikka sitä oli tarjolla. *”Empatiaa ehkä vähän liikaakin. Mä haluan pitää koulun irrallaan mun sosiaalisesta elämästä, että mun opettajat ja kuraattori toimii mun kanssa vähän kun olisin työkaveri. Eli neuvoo mua ammatillisesti. En mä halua kuulla lässytyksiä siitä, miten mulla kotona menee, en mä niistä tuu kertomaan kenellekään koulussa. Olisin halunnut ammatillista neuvontaa enemmän”*

Saara koki opiskelijahuollon jopa ahdistavaksi ja yhdeksi keskeyttämiseen vaikuttavaksi tekijäksi. *”Mä en kokenut sitä tärkeäksi (tukea). He kokivat sen tärkeäksi. Itse asiassa sekin vaikutti mun keskeyttämiseen, että mun piti olla monta kertaa viikossa, kesken tunnin piti juosta joko terveydenhoitajalle tai kuraattorille tai opinto-ohjaajalle juttelemaan tai ryhmänohjaajan kanssa juttelemaan. Se rupes käymään hermoon. Olisin halunnut istua tunnilla ja opiskella.”* Aikaa asioiden käsittelyyn Saara kokee saaneensa riittävästi. Sen sijaan informatiivista tukea hän kokee jääneensä vaille. *”En mä saanut oikeestaan mitään. Kai ne luuli, että mä tiedän, mitä mä teen...on siinä kuitenkin aika paljon kaikkee, pitää käydä Kelalla katkasemassa opintotuki, mennä soskuun ja työkkäriinkin pitäis mennä...en oo vaan vieläkään mennyt”* Henkilökohtaista arvioivaa palautetta Saara kokee saaneensa riittävästi. Eniten sosiaalista tukea hän kokee saaneensa ryhmänohjaajalta.

Vaikka opintojen keskeyttäminen tuntui Millasta heti päätöksen jälkeen helpottavalta, hän mietti myös kuumeisesti, mitä seuraavaksi tekisi. Milla aktivoitui heti opintojen keskeyttämisen jälkeen. Hän kävi ammatinvalintapsykologilla ja päätyi lähettämään työhakemuksia yrityksiin. Melko pian häntä onnistikin, ja nyt hän työskentelee kaupallisella alalla kolmena-neljänä päivänä viikossa ja kertoo olevansa tyytyväinen tilanteeseensa. Opintojen keskeyttäminen ei harmita, vaikka välillä Milla onkin syytellyt itseään selkärangattomuudesta. Milla on hakenut yhteishaussa ammattikorkeakouluun ja arvelee viettävänsä tulevana vuosina normaalia opiskelijaelämää ammattikorkeakoulun opiskelijana.

Saara kuvaa tunnelmia keskeyttämisen jälkeen ihan hyväksi. Töitä hän ei ole onnistunut yrityksistä huolimatta löytämään. Hän ei ole tyytyvänen tilanteeseensa tällä hetkellä. Haastatteluhetkellä hän on ollut kotona noin neljä kuukautta ja kuvailee sen jo maistuva puulta. Haaveena olisi työharjoittelu kaupallisella alalla. *”Mä oon koittanut päästä jonnekin liikkeeseen töihin. Koska mä aion aloittaa liiketalouden opinnot, niin ois hyvä pyrkiä sen alan hommiin. Mä oon just sen takia käyttänyt aikaa liikkeisiin työhönhakuun ja muutamaaan työhaastatteluun oon päässytkin. Että, jos vaan joku haluais vähän kouluttaa ja lisätä mun tietoja ja taitoja, se olis tosi hyvä.”* Saara on hakenut yhteishaussa kaupalliselle puolelle ja arvelee lähivuosina valmistuvansa liiketalouden puolelta ammattiin. Saara heittää myös toiveen keskeyttäneiden opiskelijoiden työllistymisen puolesta: *”Olis hyvä, jos kehitettäis joku juttu keskeyttäneille opiskelijoille, jossa pääsis työskentelemään jonnekin muualle kun puhelinmyyntiin, saamaan ennen kaikkee työkokemusta. En mä haluais vaan rahan takia, mä haluan sitä kokemusta itselleni, jotain mitä lisätä CV:een.”*

7.2 Terveydelliset syyt estivät opiskelun, Johannan tarina

Johanna on 19-vuotias nuori nainen, joka kuvailee peruskoulumenestystään huonoksi. Yhdeksännellä luokalla kiinnostus koulunkäynti kohtaan lopahti ja numerot putosivat. Numeroiden putoamiseen vaikutti mielenterveysongelmat. *”Aika paha masennus tuli silloin, että ei jaksanut koulua käydä”* Masennus sekä tietämättömyys siitä, mitä haluaisi opiskella, saivat Johannan hakeutumaan valmentavaan ja kuntouttavaan koulutukseen. Valmentavan vuoden jälkeen Johanna päätyi vaatetusalalle. *”Valmentavalla käytiin tutustumassa siellä vaatetusalalla ja se tuntui hyvälle, ja päätin hakea sinne”* Johanna kokee, että alavalinta oli oikea ja opiskelut lähtivät mukavasti käyntiin. *”Sitä jakso käydä ja tälleen, oli ihan mielekästä. Ryhmä oli kiva, semmonen pieni.”* Myös opettajat olivat Johannan mielestä mukavia ja koulupäivät sopivan mittaisia.

Mukavan alun jälkeen Johannalle alkoi kertyä poissaoloja. Johanna opiskeli alaa yli kaksi vuotta, eikä olisi itse halunnut lopettaa opintojaan. Hän kertoo kuitenkin, ettei terveydentila mahdollistanut koulussa käyntiä. Hänen opinnot olivat olleet väliaikaisesti keskeytyneenä kaksi kertaa, ennen lopullista opintojen päättymistä. Johanna kokee, että hän itse ei tehnyt päätöstä opintojen keskeyttämisestä, vaan päätös tuli

oppilaitoksen edustajilta. *"Mulle vaan sanottiin, että se on niinku pakko tehdä, että saisin joskus ne paperit. Että kun sitä opintoaikaa ois muuten kulunut turhaan, olis ollut turha jatkaa, kun en pystynyt käymään. Se oli niinku pakko lopettaa."* Johannalla oli runsaasti poissaoloja, koska halustaan huolimatta, hän ei pystynyt koulussa käymään. *"No mulla terveydentila huononi. Oli aamupöhnää ja oksentelin ja ruoka ei pysynyt sisällä ja sitten rupes myös ahistamaan. En millään pystynyt käymään"* Johanna oli ollut keskeyttämishetkellä koulun kirjoilla noin kaksi ja puoli vuotta.

Johanna sai sosiaalista tukea usealta eri opiskelijahuollon toimijalta sekä opiskelu- että keskeyttämisprosessin aikana. Hänen asioistaan pidettiin useita opiskelijahuolto-ryhmiä ja henkilökohtaisia keskusteluja Johanna kävi opettajan, kuraattorin sekä opinto-ohjaajan kanssa. Empatiaa ja välittämistä hän kokee saaneensa eniten ryhmänohjaajalta. *"Koen, että opettaja ymmärsi parhaiten. Sillä on empatiaa vaikka muille jakaa. Sen kanssa käytiin niitä keskusteluja läpi, että koen, että hän osasi parhaiten ymmärtää sen minun tilanteen"* Aikaa asioidensa käsittelyyn Johanna kokee saaneensa riittävästi. Sen sijaan neuvontaa ja ohjausta hän olis kaivannut lisää. *"Se jäi aika vähäiseksi. Ei ne mun mielestä, niinku se kuraattorikin, ei se oikein tiennyt asioista. Tai se tiesi, mihin mä voisin koulun loputtua mennä, mutta ei oikeen otettu yhdessä selvää. Että millon alkas mikäkin ja mihin pitää ottaa yhteyttä. Sanottiin vaan, että mene nettiin ja googleta."* Henkilökohtaista arviointia ja palutetta keskeyttämistilanteessa Johanna kokee saaneensa riittävästi, sekä opinto-ohjaajalta, että omalta ryhmänohjaajalta. Johanna toivoo, että olisi saanut väljyyttä opintoihinsa opiskeluaikana, jotta hän olisi jaksanut käydä koulua paremmin. Hän kertoo, että hänelle oli tehty henkilökohtainen opiskelun järjestelyä koskeva suunnitelma, HOJKS. *"Mä kyllä ehotin aiemmin, että kuin oli esim. työharjoittelussa, että voinko tehdä lyhyempää päivää. Mä olisin halunnut tehdä kuuden tunnin päivää, mutta ei annettu"* Johanna arvelee, että päivien lyhentäminen olisi voinut estää koulutuksen keskeytymisen.

Lopullinen päätös opintojen keskeyttämisestä tehtiin palaverissa yhdessä. Tilanne oli Johannasta outo ja pelottavakin. *"Vaikka mä tiesin, että en voi jatkaa, se oli pelottava kokemus kaiken kaikkiaan."* Johannalle jäi myös tunne siitä, etteivät kaikki asiat olleet hänelle ihan selviä. Hän pohtii, että miksi hän ei olisi voinut hakea opinnoilleen lisää aikaa tai miksi ei ollut järkevää keskeyttää opintoja tilapäisesti, jotta terveydentilan kohennuttua olisi paikka, minne mennä.

Tällä hetkellä Johanna on nuorten ammatillisella kuntoutumiskurssilla, jonne päätyi hakemaan terapeuttinsa avustuksella. Johanna on tyytyväinen tilanteeseensa, eikä opintojen keskeyttäminen enää paina mieltä. *”No ei se enää harmita, mutta kyllä se aika pitkään harmitti. Että tota pelotti, että pääsenkö tuonne ammatilliseen kuntoutukseen ja kun ei tiennyt seuraavaa askelta.”* Johanna aikoo kohentaa terveyttään nyt rauhassa, eikä ole hakenut yhteishaussa ammatilliseen koulutukseen. Toiveissa olisi kuitenkin opinnot jossain vaiheessa, vaateusalalla tai jollakin muulla alalla. Haaveita Johannalla on. *”Se olis se haave, että olisin töissä ja kävisin yliopistolla avo-luentoja. Aika korkea tavoite mun mielestä. Mutta haave se olisi, kun haluan joskus vielä yliopistoon”*

7.3 Teoriaopinnot eivät onnistuneet, Artun ja Ellan tarinat

Ella on vielä alaikäinen, puhelias nuori nainen. Ennen ammatilliseen koulutukseen ha- keutumista takana on peruskoulu. Peruskoulun Ella kuvailee menneen huonosti. *”No, seiskalla lensin kaksi viikkoa ennen koulunloppua pihalle ja jouduin vaihtamaan kou- lua. Ysillä olin pienryhmässä ja sain nostettua keskiarvoa”* Terveydentilalla ei Ellan kertoman mukaan ole koskaan ollut yhteyttä hänen koulunkäyntiin. Ella kuvailee itse- ään hulttomaksi ja määrätietoiseksi ihmiseksi. Peruskoulun päätyttyä Ellalle oli sel- vää, mikä olisi hänen haaveammattinsa. Hän halusi matkailualalle. *”Mä tykkään hir- veesti matkustella ja oon ihan supersosiaalinen ihminen ja siinä saa niinku olla koko ajan ihmisten kanssa vuorovaikutuksessa”* Ella kokee, että tiesi opiskelemaan men- nessään, mitä matkailualalla opiskelu pitää sisällään.

Arttu on 20-vuotias nuori mies, joka kuvailee peruskoulutaivaltaan kiviseksi. Menestys oli Artun kertoman mukaan huono, eikä koulunpenkillä istuminen huvittanut. Arttu kertoo, ettei hänellä ole ollut terveydentilassa tai elämännhallinnassa asioita, jotka oli- sivat vaikuttaneet hänen koulunkäyntiinsä. Alavalinta oli Artulle jo yläasteella hyvin selvä, hän halusi autoalalle. *”No se oli ainoa ala, mikä kiinnosti peruskoulussa. Ja tie- sin, että sinne haluan ja sinne hain, ja sinne pääsin”* Arttu kertoo myös tienneensä aika hyvin, mitä opiskelu alalla pitää sisällään.

Ella kuvailee opiskelun alkutunnelmia hiukan sekavaksi. *”Alussahan se oli vähän vai- keeta. Et niinku tiä mistään mitään ja oot ihan eksyksissä siellä koulussa”* Luokkaka- verit olivat kuitenkin mukavia ja ryhmäytyminen onnistui hyvin. Ella kertoo, että heillä

oli koulussa hauskaa. Melko pian Ellalle selvisi kuitenkin, että opiskelu matkailualalla tulisi melko kalliiksi, oli hankittava mm. kirjoja sekä kustannettava erilaisia kursseja ja matkoja osittain itse. Hän kuvailee opiskelua tosi kalliiksi.

Ensimmäisen vuoden keväällä monet luokkakavereista alkoivat puhua alan vaihdosta ja opintojen keskeyttämisestä. Myös Ellalle ajatukset opintojen keskeyttämisestä heräsivät keväällä työharjoittelujakson päättyessä. *”Käytiin työssäoppimassa ja se vaan tuntui niin paljon helpommalle olla töissä, kun mennä istumaan koulunpenkille. Ensimmäinen päivä koulussa harjoittelun jälkeen mä aattelin, että ei tästä tuu mitään, ei mua oo luotu tänne istumaan. Siitä se prosessi sitten lähti.”* Keväällä syntyneitä ajatuksia opintojen keskeyttämisestä, Ella pyöritteli mielessään koko seuraavan syyslukukauden ja poissaoloja alkoi kertyä. Lopulta, lähes puolentoista vuoden opiskelun jälkeen, Ella päätti keskeyttää opinnot. Päätös syntyi koulusta kotiin kävellessä, eikä Ella käynyt päivääkään sen jälkeen koulua. *”Jäin pois kerralla ja yks päivä sanoin, että äiti viitkö heittää mut koululle, mä käyn kirjoittaa eropaperit. Ja marssin opon luokse, että missä tässä liiterissä voi ne kirjoittaa eropaperit. Ootin siinä viis minuuttia ja se anto paperit kouraan ja sano, että käy hakemassa äitiltäs allekirjoitus”.* Hän kertoo, että olisi lopettanut opinnot jo aikaisemmin, mikäli olisi saanut töitä. Ella ei halunnut kuitenkaan jäädä tyhjän päälle, vaan jatkoi opintojaan töiden löytymiseen saakka.

Artun opinnot alkoivat mukavasti. Artti kuvailee tunnelmaa alalla rennoksi ja kertoo tulleensa hyvin toimeen sekä luokkatovereiden, että opettajien kanssa. Myös ala vaikutti edelleen mielenkiintoiselta. Melko pian alkaneet ns. yhteiset aineet alkoivat kuitenkin syödä motivaatiota. *”Teoriaa oli paljon ja sitten niitä yhteisiä aineita. Ei niitä jaksanut millään istua, kun ei tuommonen koulunkäynti kiinnosta”* Myös koulupäivät alkoivat tuntua liian pitkiltä. Arttu kulki kouluun useiden kymmenien kilometrien päästä ja koulupäivät venyivät matkojen vuoksi pitkiksi. Pikku hiljaa Artulle alkoi kertyä poissaoloja, koska teoritunnit puuduttivat, eikä kouluun huvittanut lähteä. Ajatuksia koulun lopettamisesta hän pyöritteli noin puolen vuoden ajan, ennen lopullista päätöstä. Lopullinen päätös opintojen lopettamisesta syntyi vähän yli kahden vuoden opiskelun jälkeen.

Syy opintojen lopettamiseen on sekä Ellalla, että Artulla hyvin selvä. Teoritunnit puuduttivat ja söivät opiskelumotivaatiota. Molemmilla käytännönjaksot ja työharjoittelut

sen sijaan sujuivat. *"Työharjoittelut meni tosi hyvin ja kaikki ne käytännön jaksot, mutta ei mua sinne teoritunneille oo tehty istumaan"* (Arttu) *"Se oli semmosta puurtamista, että sä istuit siellä vaan lasittunein silmin ja tuijotit, eikä tiennyt yhtään mistä puhutaan. Saattoi olla kuusi tuntia samaa ainetta ja kyllähän se vähän puuroksi meni jossain vaiheessa"* (Ella) Molemmat nuoret toivovat, että ammatilliset opinnot voisi suorittaa käytännön opissa. Teoriatunnit veivät motivaation. *"Mä vaan oon vähän sellanen, että mä teen mielummin käsillä ja opin sitä kautta, kun luen kirjasta. Työharjoitteluista en ollut poissa yhtään päivää. Olin aina ihan tohkeissani menossa töihin, kun se oli niin paljon parempaa."* (Ella)

Ella keskusteli oppilaitoksessa opintojen keskeyttämisestä vasta, kun oli jo päätöksen tehnyt. Jossain vaiheessa opintoja ryhmänohjaaja oli kysellyt motivaation perään, mutta Ella ei kokenut ryhmänohjaaja niin läheiseksi, että olisi voinut tälle ajatuksistaan kertoa. *"Empä minä siellä kauheesti kellekkään huuellut, että joo, meinasinpa lopettaa koulun"* Koko ryhmää yritettiin motivoida tsemppauspuheen avulla, mutta sillä ei Ellan mielestä ollut vaikutusta. Sosiaalisen tuen muodoista empatiaa Ella kokee saaneensa eniten opinto-ohjaajalta. *"Se opo oli mukava ja sille pystyi sanomaan ihan mitä vaan ja kertomaan mille tuntui"* Aikaa asiasta keskusteluun käytettiin noin kymmenen minuuttia. Eikä Ella olisi enempää kaivannutkaan, koska oli päätöksensä jo tehnyt. Neuvontaa ja opastusta Ella kokee saaneensa tilanteessa riittävästi, keskustellessaan opinto-ohjaajan kanssa. *"Joo, kyllä neuvottiin. Se opo ilmotti mut jonkin mikä lie nuorten työjuttu ja sieltä ne sano, että ne soittaa mulle. Sitten opo anto mulle eri alavaihtoehtoja. Ehotti alan vaihtoa ja aikuiskoulutusta sitten, kun täytän kahdeksantoista. Ja sitten se ehotti oppisopimusta ja vaikka mitä vaihtoehtoja."*

Henkilökohtaista palautetta tai arviointia Ella ei keskeyttämisprosessissaan saanut, mutta ei sitä kaivannutkaan.

Artun opiskelua ja poissaoloja pohdittiin opiskelijahuoltoryhmässä useaan kertaan. *"No kyllähän siellä aina sovittiin, että poissaolot loppuu ja käyn koulua ahkerammin, mutta ei ne sopimukset oikeen pitäneet, ei vaan ollut motivaatiota istua siellä teoritunneilla"* Päätöksestään lopettaa opinnot, Arttu keskusteli ensimmäisenä ryhmänohjaajan kanssa. Ryhmänohjaaja suhtautui asiaan ymmärtäväisesti. Myös kuraattorilta Arttu kokee saaneensa sosiaalista tukea empatian muodossa. *"Kyllä me käytiin niitä kahdenkeskisiä keskusteluja kuraattorin kanssa ja se oli kyllä oikein ymmärtäväinen ja empaattinen"* Myös aikaa asian käsittelyyn oli riittävästi. Neuvontaa ja opastusta

Artti ei muista saaneensa, koska ei sitä tarvinnut. *"No en oikeen semmosta saanut, enkä tarvinnutkaan, kun siirryin suoraan töihin. Mulla oli jo tämä työpaikka valmiina."* Koululta kyllä kerrottiin etsivän nuorisotyön ottavan yhteyttä koulun keskeyttäneisiin nuoriin, mutta yhteydenottoa ei ollut haastattelun ajankohtaan mennessä kuulunut.

Arttu ja Ella tekivät lopullisen päätöksen opintojen keskeyttämisestä vasta, kun heillä oli työpaikka tiedossa. Molemmat arvioivat, että olisivat jatkaneet opintoja, mikäli töitä ei olisi löytynyt. Ella on töissä ravintola-alalla ja erittäin tyytyväinen tilanteeseensa. Heti eropaperin kirjoittamisen jälkeen, Ella tunsu suurta helpotusta. Myös tällä hetkellä hän on hyvin tyytyväinen tilanteeseensa. *"Nyt kaikki on hyvin. Olen helpottunut ja tyytyväinen. Olisi varmaan pitänyt keskeyttää jo aikaisemmin"* Yhteishakua hän ei ole tehnyt, mutta arvelee palaavansa koulun penkille lähivuosina. Alakin on selvä *"Ravintola-alalle. Kun saa sitten paljon hyväksilukuja. Mutta nyt käyn ensin muutama vuoden töissä."*

Artulle lopullinen päätös opintojen keskeyttämisestä oli helpotus. Hän on tyytyväinen tällä hetkellä omaan tilanteeseensa. Hän työskentelee samalla alalla, jonka opinnot jäivät kesken. Yhteishaussa hän ei ole hakenut, mutta pitää oppisopimusta mahdollisina lähivuosina. *"No olishan se ihan hyvä todistuskin saada jossain vaiheessa. Ja oppisopimus olis hyvä, kun mulla niitä opintoja on jo kuitenkin jonkin verran tehtynä. Ei kai siitä paljoa puuttus."*

7.4 Väärä alavalinta, Matin, Karin ja Jannen tarinat

Matti on täysi-ikäinen nuori mies, jota koulunkäynti ei ole kiinnostanut koskaan. Peruskoulun päättötodistuksessa keskiarvo oli hiukan yli kuuden. Huono menestys oli Matin kertoman mukaan jatkunut koko kouluajan, varsinaista notkahdusta ei ollut tapahtunut missään vaiheessa. Mitään terveyden tai elämäntilanteisiin liittyviä syitä ei Matin kertoman mukaan koulumenetyksen taustalla ole. *"No ei mua vaan oo kiinnostanut koulu, koskaan."* Matti päätyi peruskoulun jälkeen opiskelemaan puualalle. Hän ei tiennyt alasta aloittaessaan juuri mitään, ala oli yhteishaun haukutoiveissa sijalla neljä.

Kari on alaikäinen poika, joka kuvailee peruskoulutaivaltaan vaihtelevaksi. *"Kasiluokan loppuun asti menestys oli melkein pä erinomainen, mutta sitten se putos. Kiinnos-*

tu putos ja numerot putos jonkin verran, mutta sitten sain taas ysiluokalla nostettua vähän niitä.” Kari arvelee kiinnostuksen lopahtamiseen vaikuttaneen väsymyksen ja murrosiän. Karilla ei ole ollut terveydentilassa tai elämönhallinnassa asioita, jotka olisivat vaikuttaneet koulunkäyntiin. Kari haki peruskoulun jälkeen kaksoistutkintoon ja pääsikin sitä opiskelemaan. Ensimmäisen vuoden lopulla hän siirtyi kuitenkin tieto- ja tietoliikennetekniikan perustutkinnon opiskelijaksi. Ensisijaisesti hän halusi lopettaa lukio-opinnot, koska ne osoittautuivat liian vaativiksi. Siirtymistä tieto- ja tietoliikennetekniikan opintoihin hän kuvailee ikään kuin ajautumisena. ”No opo vähän niinku ohjas minut sinne. Minun olisi pitänyt siirtyä ihan niinku normi sähköpuolelle siitä kaksoistutkinnosta, mutta opo ohjas minut eka sinne ict-alalle. Ryhmän mukaan suorittamaan tiettyjä kursseja, että saisin kiinni niitä sähköpuolen tyyppisiä. Mutta en minä sitten jaksanut vaihtaa sitä ryhmää, en enää kolmatta kertaa. Joten jäin sinne ict-alalle. Ja kyllä se aluksi ihan kiinnostikin”

Janne on yhdeksäntoista vuotias nuori mies, joka on käynyt peruskoulun jälkeen ammatillisiin opintoihin ohjaavan ja valmistavan koulutuksen, ammattistartin. Peruskoulumenestys oli keskitasoa ennen viimeistä luokkaa. *”vähän semmosta...välillä tuli ihan hyviä numeroita ja kiinnosti, mutta muuten semmosta keskivertoa. Ysiluokka meni sitten ihan plöperiksi. Keskiarvo lähenteli 6,3 :a”* Mielenterveyteen liittyvät seikat ovat vaikuttaneet koulumenestykseen ala-asteella. *”Vitos-kutosluokalla kävin psykiatrilla, oli vähän vihan kanssa ongelmia. Sillon siihen koulunkäyntiin tuli semmosta laskua, kun ei oikein mikään kiinnostanut”* Jannen arvion mukaan asiaan vaikutti jo 10-vuotiaana alkanut murrosikä. Janne päätyi opiskelemaan kone- ja metallialalle ammattistarttivuoden jälkeen. Hän haaveili toisesta alasta, mutta haaveet tyssäsivät törttöilyihin vapaa-ajalla. Tämä oli suuri pettymys, ja yhteishaku meni väkisin vääntämiseksi. *”Vähän niinku pakko oli valita ne kolme alaa ja laitoin siihen sitten ne kolme, mitkä olis pikkusenkaan kiinnostanut, siihen hakupaperiin.”*

Matin kiinnostus puualaa kohtaan ei syttynyt missään vaiheessa. Jo toisella koulu viikolla hän tiesi, ettei tulisi jatkamaan tutkintoa loppuun saakka. Toisella opiskeluvuokolla alkoivat myös poissaolot. Koululla Matti kävi vain yhdestä syystä; *”Kävin aina kaksi kertaa viikossa koulussa, syömässä.”* Poissaoloja kertyi suuret määrät, lopullinen päätös keskeyttämisestä tuli noin neljä kuukautta opintojen aloittamisen jälkeen. *”No mä vaan palloilin siellä sun täällä. Ja sitten menin sanomaan opettajalle, että nyt mä lopetan tän homman”* Omien sanojensa mukaan, Matti ei käynyt koulua opiskelujen-

sa ensimmäisten viikkojen jälkeen oikeastaan lainkaan. Omasta mielestään koulun ulkopuoliset asiat eivät vaikuttaneet oppilaitoksesta eroamiseen.

Kari kuvaa opiskelujen alkua tieto- ja tietoliikennetekniikan alalla ihan kivaksi. Tosin Kari haaveili turvallisuus- tai kaupallisen alan opinnoista, joihin hän hakikin pian tieto- ja tietoliikennetekniikan alalle siirryttyään. Kun kutsua kumpaankaan koulutusohjelmaan ei tullut, päätti Kari jatkaa opiskelua ICT-asentajaksi vielä toisenkin vuoden. Hänen tavoitteensa oli tuossa vaiheessa käydä tutkinto loppuun, opinnotkin vaikuttivat mielenkiintoisilta. Ryhmää Kari kuvailee mukavaksi, tosin monelta opiskelijalta puuttui motivaatio opiskelua kohtaan. Myös opettajat olivat mukavia, mutta opiskelu vaati paljon itsenäisyyttä. *”Oli aika paljon itsestä kiinni. Se opettaja oli aika paljon jossain muualla ja se oli vähän niinku, mitä nyt muiltakin kuulin, että enemmän itse-opiskelua”*

Pikku hiljaa Karin kiinnostus alaa kohtaa hiipui. *”Kyllä se aluksi kiinnostikin, mutta kakkosvuonna sitten se siirtyi enemmän näihin piirikoneisiin ja niitten kokoamiseen, niin se ei enää kiinnostanut. Siihen se loppu se kiinnostus.”* Kari kuvailee keskeyttämisen prosessiaan monivaiheiseksi ja pitkäksi prosessiksi. Vaikka hän oli päättänyt alussa käydä tutkinnon loppuun, hän haaveili kuitenkin koko ajan toisen alan opinnoista. Keskeyttämistä hän pyöritteli mielessään useita kuukausia. Lopullinen päätös keskeyttämisestä syntyi noin kahdeksan kuukauden opintojen jälkeen. Kun päätös oli tehty, ei Kari käynyt koulua enää päivääkään. Sen seurauksena opinto-ohjaaja otti Kariin ja huoltajaan yhteyttä ja sopi tapaamisesta heidän kanssaan. Kari ehti olla poissa pari-kolme viikkoa, ennen kun kävi kirjoittamassa lopullisen eropaperin. Kari kuvaa elämäntilannettaan tavalliseksi keskeyttämishetkellä, koulun ulkopuoliset asiat eivät vaikuttaneet lopullisen päätöksen syntyyn.

Jannen opiskelut kone- ja metallialalla alkoivat ihan mukavasti. *”Se oli aluksi ihan jees, kun oltiin paljon sen ryhmänohjaajan kanssa...ja oli alkuun työsalissa niitä hommia”* Janne kuvailee ryhmähenkeä erittäin hyväksi ja luokkakavereitaan samanhenkisiksi. Opettajista kaikkien kanssa Janne ei tullut toimeen. Tätä Janne perustelee opettajien liian kovilla vaatimuksilla. *”No se oli vähän silleen, että annettiin rautapalikka käteen ja sanottiin, että viilaa tuosta kulmat ja sen pitää olla millilleen. 0,1 millin heitto ja saat hylätyn. Semmosta tehtiin varmaan kahdeksan kertaa putkeen, ennen kun opettajaa miellytti”* Janne kävi kuitenkin koulua syksyn kohtalaisella menestyk-

sellä ja vaihtelevalla motivaatiolla. *”No syksy meni vähän silleen, vähän kynsiä purren. Välillä oli ihan jees ja mukavaakin. Hitsaaminen oli tosi jees ja sain siitä parhaat arvosanat. Sit nuo sorvaamiset ja levytyöt oli, en voinut sietää niitä yhtään.”* Joulun aikaan ajatukset koulun keskeyttämisestä alkoivat pyöriä Jannen mielessä. Opintoja ei juurikaan kertynyt. *”Ei kertynyt paljo paskaakaan, mä pummasin ihan älyttömästi noista atoista ja työsalitunneista. Ei vaan enää kiinnostanut yhtään lähteä sinne”*

Koulua enemmän Jannea kiinnosti kavereiden kanssa hengailu. Opiskelijahuoltoryhmiä Janne muistelee olleen viisi. Näissä palaverissa käsiteltiin poissaoloja. *”Joo, niitä joissa oli aina ne kaikki henkilöt. Aina sama juttu, että jos sä nyt et ala käymään, niin tulee kengän kuva persiiseen ja lappu kotiin, että sinut on erotettu. Sitä samaa ekasta kerrasta asti”* Jokaisen palaverin jälkeen Janne kertoo käyneensä noin viikon koulua paremmin, kunnes taas lopahti. Viimeisessä palaverissa Janne sai tietää, että ensimmäinen vuosi olisi käytävä uudestaan runsaiden poissaolojen vuoksi. Se synnytti Jannessa lopullisen päätöksen opintojen keskeyttämisestä. Sen jälkeen Janne ilmoitti asiasta ryhmänohjaajalle ja kävi seuraavana päivänä kirjoittamassa eropaperin koululla äitinsä kanssa. Koulua hän ehti käydä noin seitsemän kuukautta ennen opintojen päättymistä.

Syyt opintojen keskeyttämiseen Matilla, Karilla ja Jannella löytyvät väärästä alavalinnasta. Matin ja Jannen kohdalla opintoala ei ollut missään vaiheessa ensisijainen toive, vaan molemmat päätyivät alalle, koska eivät yhteishaussa onnistuneet pääsemään haluamilleen aloille. Matti luovutti jo heti opintojen alussa, eikä koskaan yrittänytäkään päästä opintoihin kunnolla sisälle. Janne sen sijaan löysi alussa alasta kiinnostaviakin puolia, mutta ne eivät riittäneet pitämään opiskelumotivaatiota yllä. Väärän opintoalan lisäksi Jannen keskeyttämiseen löytyi myös toinen syy, toimimaton yhteistyö opettajien kanssa. *”No siis niinku ei vaan kemiat kohdanneet parin opettajan kanss. Niiden kanssa oli aika vaikea olla”*

Karin kohdalla kyse oli lähinnä ajatumisesta väärälle alalle, joka tosin aluksi tuntui ihan kiinnostavalta. Karin kertoman mukaan ensisijainen mielenkiinto kohdistui kuitenkin toisiin aloihin ja keskeyttämisen syyksi hän kertoo väärän alavalinnan.

Sosiaalisen tuen muodoista empatiaa ja välittämistä Matti kokee saaneensa keskeyttämisprosessin aikana opinto-ohjaajalta ja kuraattorilta. Heidän kanssaan Matti kävi

useamman keskustelun ennen eropaperin kirjoittamista. Opettaja ei sen sijaan Matin mielestä häntä ymmärtänyt. *"Ei ymmärtänyt, ei se ymmärrä ketään"* Aikaa eri opiskelijahuollon toimijoilta Matti kokee saaneensa riittävästi. *"Joo, ihan tarpeeksi. En minä siihen hirveesti aikaa tarvinnut"* Myös neuvontaa ja opastusta olisi ollut tarjolla, mutta Matti ei ollut kiinnostunut siitä. *"Kyllä ne jotain pajoista höpötteli, mutta en minä kuunnellut."* Perusteluksi Matti kertoo yleisen koulukielteisyyden; *"En mä tykkää muutenkaan koulusta, en mä halua sieltä mitään opastusta"* Myöskään henkilökohtaista palautetta tai arviointi Matti ei ollut kiinnostunut vastaanottamaan. Matin kohdalla sosiaalista tukea olisi ollut tarjolla kaikissa muodoissaan, mutta Matti ei halunnut ottaa sitä vastaan.

Karin kokemukset sosiaalisesta tuesta kohdistuvat aikaan, kun hän oli jo lopullisen päätöksen eroamisestaan tehnyt. Sitä ennen asiasta ei koulussa juurikaan keskusteltu. *"Saatoinkin minä siitä ohi mennän sanoa, ettei kauheesti kiinnosta. Mutta en minä muista ainakaan, että siitä olis sen enempiä puhuttu."* Lopettamispäätöksen tehtyään Kari jutteli asiasta ensimmäisenä opinto-ohjaajalle, sitten omalle ryhmänohjaajalle. Molempien suhtautuminen oli empaattista ja ymmärtävää. *"Joo, kyllä se opo ainakin oli tosi kannustava, että olishan se hyvä koulussa olla, että sinnittelisin tämän vuoden loppuun siellä ict-alalla. Minun parastahan se varmaan ajatteli ja kyllä se opettajakin ymmärsi."* Myös aikaa oman keskeyttämisenä käsittelyyn Kari kokee saaneensa riittävästi. Neuvontaa ja ohjausta Kari kokee saaneensa tuossa ajassa riittävästi. *"Tajettiin silloin kun äitin kanssa käytiin, niin varmaan neljäkymmentä minuuttia tai tuntikin puhuttiin ja käytiin läpi erilaisia mahdollisuuksia. Ja sitten lopuksi kirjoitettiin se paperi, että minä lopetan. Just silloin, niin käytiin läpi erilaisia vaihtoehtoja. Että minne kannattas lähtee. Kun viime haussa ei riittäneet pisteet. Niin ja just sitten katottiin, että minne kannattas nyt hakea. Että olisko se ammattistartti vai talouskoulu"* Arviointia ja henkilökohtaista palautetta opinnoistaan Kari ei muista saaneensa. Tukea hän kokee saaneensa riittävästi ja eniten opinto-ohjaajalta.

Jannen keskeyttämisprosessiin osallistui useita opiskelijahuollon toimijoita. Näistä Janne mainitsee opettajan, opintopäällikön, kuraattorin, opinto-ohjaajan ja terveydenhoitajan. Janne kokee kuitenkin, ettei hän päässyt kenenkään kanssa keskustelemaan varsinaisesta asiasta, eli motivaation puutteestaan. *"Olis ehkä voinut vähän keskustella edes jonkun kanssa siitä, että miksi mä en halua käydä koulussa. Kaikki vaan otti niitä muita asioita esille, esimerkiksi tämän alkoholin käytön ja jotkut huu-*

meet ja vastaavaa. Semmosia ihan muita asioita, kun varsinainen syy.” Sosiaalisen tuen muodoista empatiaa ja välittämistä Janne kokee saaneensa kuraattorilta. *”No se kuraattori oli ihan mukava ja ymmärtäväinen. Mut sitten oli tämä opintopäällikkö ja opo nyt taas oli vähän sivustakahtelija vaan. Se opintopäällikkö siinä aina vaan jauho niitä samoja asioita ja se ryhmänohjaaja myös. Lateli vaan syytöksiä pöytään ja minä vaan, että joo...”* Aikaa asioidensa käsittelyyn Janne kokee saaneensa riittävästi. Myös neuvontaa ja opastusta olisi ollut tarjolla, mutta Janne ei sitä koennut tarvitsevana. Palautetta tai arviointi Janne ei omasta mielestään saanut. Kaiken kaikkiaan Janne arvioi saaneensa riittävästi sosiaalista tukea oppilaitokselta. Hän kuitenkin harmittelee sitä, ettei todellisista asioista päästy puhumaan missään vaiheessa.

Tällä hetkellä pojista Matti ja Kari opiskelevat ammatillisiin opintoihin ohjaavassa ja valmistavassa koulutuksessa, ammattistartissa. Matti kuuli koulutuksesta kavereiltaan, Kari taas haki koulutukseen opinto-ohjaajan avustuksella erotessaan tutkintopinnoista. Jannella oli työpaikka tiedossa jo opinnosta eroamisen hetkellä ja samassa työpaikassa hän on yhä haastatteluhetkellä. Mikäli töitä ei olisi ollut, Janne arvelee, että olisi jatkanut opintojaan. Matti on tyytymätön tilanteeseensa, opinnot autoalalla kiinnostaisivat enemmän. Ammattistartissa Matti on päässyt kuitenkin työharjoitteluun autokorjaamoon ja viihtyy siellä hyvin. Hänelle on jopa lupailtu kesätöitä yrityksestä. Matti on hakenut kevään yhteishaussa haaveilemalleen autoalalle ja uskoo jossain vaiheessa saavansa opiskelupaikan haaveilemaltaan alalta. Kari on tyytyväinen tilanteeseensa ja hakee kevään yhteishaussa yhä turvallisuus- ja kaupan alalle. Parin vuoden kuluttua hän haaveilee opiskelevansa jommallakummalla alalla tai olevansa armeijassa. Myös Janne on hakenut yhteishaussa, tällä kertaa ravintolalalle. *”On aina vähän tuntunut, että semmonen sosiaalinen juttu olis enemmän mun juttu. Niinku joku ravintolajuttu tai vastaava. Missä sais olla ihmisten kanssa tekemisissä.”*

8 YHTEENVETO JA POHDINTA

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen liitetään keskusteluissa usein syrjäytymisen laajaan viitekehykseen. Nuorten koulutuksesta syrjäytyminen onkin ajankohtainen keskustelun aihe, johon pyritään löytämään keinoja mm. nuoriso- ja koulutustakuun sekä uudistuvan oppilas- ja opiskelijahuoltolain keinoin. Oppilaitokselle keskeyttäneet opiskelijat näyttäytyvät helposti numeraalisina tilastoina, eikä nuorten tarinat ja ko-

kemukset tule keskusteluissa esille. Kurosen mukaan (2011. 24) *”Kvantitatiivisesti viritettyneen syrjäytymistiedon rinnalle tarvitaan sellaisia tiedonkeruutapoja, joilla kyselyjen tai tilastojen ulkopuolelle jäävät nuorten kokemukset ja toiveet tavoitetaan”*

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää yhden ammatillisen oppilaitoksen keskeyttäneiltä nuorilta syitä koulutuksen keskeytymiseen ja siihen liittyviä taustatekijöitä, selvittää keskeyttämisprosessin kulkua sekä saada tietoa sosiaalisen tuen kokemuksista keskeyttämisprosessin aikana. Keskeyttämiseen liittyviä taustoja on käsitelty peruskoulumenestyksen, alalle hakeutumisen sekä opintojen aloituksen avulla. Opinnäytetyöstä selviää myös, minne nuoret ovat ohjautuneet opintojen keskeyttämisen jälkeen. Aineiston muodostivat kahdeksan nuoren teemahaastattelut ja tulokset kuvataan haastateltujen erilaisina tarinoina. tarinat ryhmiteltiin neljään erilaiseen ryhmään: odotuksien, terveyden, teoreettisuuden ja alan valinnan perusteella. Tarinat johdattavat nuorten kokemuksiin opintojen keskeyttämisestä. Tarinat on pyritty esittämään kronologisesti tutkimuskysymysten teemoja noudattaen.

Tässä luvussa tarinoiden sisällöt kootaan yhteen ja tarkastellaan keskeisiä havaintoja sekä pyritään nostamaan ilmiön tarkastelua yleisemmälle tasolle. Jokaisen nuoren tarina on merkityksellinen ja siten myös ajatuksia ja kysymyksiä herättävä.

Tarinat osoittivat, että opintonsa keskeyttävillä nuorilla on usein haasteita koulunkäynnissä jo peruskoulussa. Vain yksi kahdeksasta haastatellusta nuoresta kuvailee peruskoulun menneen hyvin. Muutamalla nuorella ongelmia oli jo alakoulussa ja viidellä haastatelluista koulunkäynnin haasteet kulminoituvat yläkoulussa. Kuvaukset koulunkäynnin ongelmista ovat hyvin samankaltaisia ja nuoret kuvaavat tilanteita romahtamisella, tipahtamisella ja plöperiksi menemisellä. Syyt koulunkäynnin romahtamiseen peruskoulussa nuoret arvelevat löytyvän murrosiästä, väsymyksestä sekä yhteentörmäyksistä koulun kanssa. Kuvailut koulunkäynnin romahtamisesta näyttävät osittain ikään liittyvänä herkkyytenä, kapinointina ja useiden asioiden kasaantumisenä lyhyelle aikavälille nuoruudessa.

Kun peruskoulutodistus on heikko, on lähtökohdat ammatillisten opintojen aloittamiseen haastavat. Kolme haastatelluista nuorista kokeekin joutuneensa täysin väärälle alalle aloittaessaan ammatilliset opinnot ja haaveiden unelma-ammattiin opiskelusta kariutuneen heikkoon peruskoulutodistukseen. Valittua koulutusala kuvattiinkin pak-

kona mennä johonkin. Kolme haastatelluista nuorista koki päässeensä haaveilemalleen koulutuslalle. Yksi nuorista päätyi alalle ikään kuin varasuunnitelmana ammattikorkeakouluopinnoille ja yksi nuorista ohjautui alalle hieman vahingossa keskeytettään opinnot kaksoistutkinnossa.

Opiskelujen alku sujui lähes kaikilta positiivisessa hengessä. Seitsemän haastatelluista kehuu ryhmäytymistä onnistuneeksi ja opintojen alkua mm. mielenkiintoiseksi ja mielekkääksi. Vain yksi keskeyttäneistä luovutti jo heti opintojen alussa, eikä kokenut halua tutustua lähemmin koulutukseensa, ryhmäänsä tai opettajiinsa. Rantasen ja Vehviläisen (2007) tutkimuksen mukaan oppilaitoksen ilmapiirillä on merkitystä keskeyttämiseen, mutta tämän tutkimuksen mukaan positiivinen ilmapiiri opintojen alussa ei ole ehkäissyt näiden nuorien kohdalla opintojen keskeytymistä. Vastauksista voi kuitenkin päätellä, että oppilaitoksessa on kiinnitetty erityistä huomiota ryhmähengen rakentamiseen ja hyvän ilmapiirin luomiseen.

Keskeyttämisprosessikuvaukset olivat hyvin yksilöllisiä. Aikaa ensimmäisten keskeyttämisajatusten ilmaantumisesta lopulliseen keskeyttämiseen kului 1,5 kuukaudesta reiluun vuoteen. Päätökset eivät siis olleet hätiköityjä, useimmat miettivät päätöstään useita kuukausia. Haastatellut nuoret pohtivat asiaa itsekseen tai läheistensä kanssa, mutta vain harvat keskustelivat keskeyttämisajatuksista niiden herättyä oppilaitoksen väen kanssa. Tämä nousee tutkimuksessa tärkeään asemaan, koska sosiaalisen tuen toteutuminen ennaltaehkäisevästi ja oikea-aikaisesti olisi tärkeää keskeyttämisen ehkäisyn kannalta. Tämän tutkimuksen mukaan nuoret keskustelevat keskeyttämisestään pääsääntöisesti oppilaitoksessa vasta, kun päätös on jo tehty. Siinä tilanteessa tuen antaminen ja tuen vastaanottaminen on luonnollisempiä, eikä sillä voida enää vaikuttaa keskeyttämiseen johtaneisiin tekijöihin. Lopullinen ero sinetöidään eropaperin kirjoittamisella, jonka yhteydessä keskustelu nuorten kertoman mukaan kestää lyhyimmillään kymmenen minuuttia. Päätös on siinä vaiheessa jo tehty, eikä nuori ole enää kiinnostunut keskustelemaan keskeyttämiseen vaikuttaneista tekijöistä.

Keskeyttäminen on usein prosessi, joka alkaa pienistä valinnoista – eli poissaoloista. (Rantanen & Vehviläinen.2007.123). Myös kaikilla tämän tutkimuksen nuorilla prosessiin liittyivät keskeisesti poissaolot. Jokin syy johti motivaation laskuun, mikä johti taas poissaoloihin, joista koitui ongelmia opiskelujen etenemiseen. Nuoret kuvailevat

poissaolojen lisääntymistä selvänä oireena lähestyvistä keskeyttämisestä. Osa jättäytyi viikoiksi kokonaan pois ennen lopullista eroa. Poissaolot näyttäytyivät merkkeinä opiskeluun kiinnittymättömyydestä ja mieltä askarruttavista asioista. Nopea puuttuminen poissaloihin ja niiden taustatekijöiden selvittäminen voisi ehkäistä nuorta ajautumasta tilanteeseen, jossa koulun keskeyttäminen on ns. pakko tehdä. Poissaolot kasaantuvat helposti niin suureksi massaksi, että niiden korvaaminen muodostuu nuorelle ylivoimaiseksi tehtäväksi ja keskeyttäminen koetaan parempana ja helpompana vaihtoehtona.

Syyt opintojen keskeyttämiseen nuoret osasivat kuvata selkeästi. Kaksi keskeyttäneistä nimesi syyksi opintojen vastaamattomuuden omiin odotuksiin. Opintojen sisällöt eivät olleet sitä, mitä he olivat odottaneet. Yksi opiskelija keskeytti terveydellisistä syistä johtuen. Syy oli mielenterveydessä, jaksamattomuudessa ja yleisessä huonossa olossa. Terveydellisistä syistä eronnut opiskelija oli tutkimuksen ainoa, joka ei olisi itse halunnut opintojaan keskeyttää. Hän ymmärsi kuitenkin, ettei koulunkäynti poissaolojen ja jaksamattomuuden vuoksi onnistuisi. Kaksi haastatelluista nuorista nimesi opiskelujen keskeyttämisen syyksi teoriaopinnot. Ne muodostuivat liian raskaiksi nuorille, jotka kertoivat pystyvänsä oppimaan uutta vain tekemällä ja käytännön kautta. Kolme nuorista koki päätyneensä väärälle alalle erilaisista syistä johtuen. Taustalla oli huonosta peruskoulumenestyksestä johtuva ajautuminen yhteishaun neljännen hakutoiveen opintoihin ja keskeyttämisen jälkeen väärälle alalle ohjautuminen.

Tutkimuksessa ilmeni, että osalla haastatelluista nuorista opintojen keskeyttämisen taustalla on myös negatiivisia koulukokemuksia ja epäonnistumisen kehä, joissa useita keskeyttämisen syitä kietoutuu toisiinsa ja he tuntuivat ajautuneen epäonnistumisten kasaantumisen mukana tilanteeseen, josta ei ollut paluuta entiseen. Oppilaitosten olisi hyvä pohtia, miten näitä nuoria pystyttäisiin tukemaan ajoissa ja saamaan negatiivisuuden kehä kiertymään positiivisuuden suuntaan. Tutkimuksen mukaan (Ketomäki 2011) kasautuneilla elämänhallinnan riskitekijöillä on yhteys negatiiviseen keskeyttämiseen. Opintojen negatiiviseen keskeyttämiseen olivat suoraan yhteydessä haasteet rahankäytön hallinnassa, epäsäännölliset nukkumistottumukset ja päihteiden käyttö. Riskitekijöiden kasautumisen ehkäisemiseksi varhainen puuttuminen nuoren ongelmiin ja elämänhallinnan haasteisiin on tärkeää. Ilmapiiriä, joka kannustaa nuorta ottamaan mieltä askarruttavia asioita esille opiskelijahuollon toimijoiden kanssa, olisi kehitettävä. Toisaalta resursseja toteuttaa matalan kynnyksen kohtaamista,

yhteisöllisyyttä ja avointa ilmapiiriä tarvittaisiin lisää. Valmisteilla olevan oppilas- ja opiskelijahuoltolain tavoite onkin jatkossa painottaa erityisesti ennaltaehkäisevää otetta opiskelijahuoltotyössä.

Opiskeluaika oppilaitoksessa ennen eroamista vaihteli kolmen kuukauden ja kahden ja puolen vuoden välillä. Niillä nuorilla, joilla opinnot eivät vastanneet odotuksia sekä niillä, joilla alavalinta oli väärä, opiskeluaika oli kaikilla selkeästi alle vuoden. Sen sijaan terveydellisistä syistä ja teoriaopintojen epäonnistumisesta johtuneiden erojen taustalla oli opintoja 1,5 vuodesta 2,5 vuoteen. Se kertonee siitä, että terveydellisten syiden ja teoriaopintojen epäonnistumisesta johtuneiden syiden vuoksi eronneet opiskelijat olisivat olleet halukkaita opiskelemaan tutkintonsa loppuun, mutta sopivaa muotoa opiskella tutkinto loppuun ei kuitenkaan löytynyt. Nämä opiskelijat toivoivatkin joustavampia sekä käytännönläheisempiä opiskelumuotoja ammatilliseen koulutukseen. Erilaisten työpajojen, työssäoppimisjaksojen ja oppisopimuspaikkojen lisääminen voisivat tukea tämänkaltaisten keskeyttämisten ehkäisyä. Jukka Vehviläisen artikkelin (2008) mukaan suurin syy opintojen keskeyttämiselle löytyy halusta mennä töihin. Tämä tulos on yhdenmukainen myös näiden nuorten kertoman kanssa ja vahvistaa johtopäätöstä nuorten tarpeista mahdollistaa vaihtoehtoinen kouluttautuminen ammattiin käytännön työtä tekemällä teoriaopintojen sijaan.

Kuvailut oppilaitoksen tarjoamasta sosiaalisesta tuesta olivat tutkimuksessa vaihtelevat. Tuen muodoista empatiaa ja välittämistä koettiin saadun ryhmänohjaajalta, kuraattorilta ja opinto-ohjaajalta. Osa nuorista koki ryhmänohjaajan turvallisenä lähiaikuisena, jolle pystyi puhumaan mieltä askarruttavista asioista. Osalle taas ryhmänohjaaja näyttäytyi epäempaattisena, jolle omista asioista puhuminen koettiin mahdottomana. Toisaalta keskeyttämiseen liittyvät asiat ja ajatukset koettiin vaikeana esittää. Vaikka ympärillä olisikin ollut avun tarjoajia ja empaattisia kuuntelijoita, nuoret kokivat asian puheeksi ottamisen vaikeana. Tämän vuoksi oppilaitosten olisi hyvä kehittää työmuotoja, jotka madaltavat yhteydenottokynnystä ja siten asioiden puheeksiottokynnystä. Sosiaalisen tuen oikea ajoitus on sen vaikuttavuuden ja tehokkuuden edellytys.

Resursseista muodostuvaa sosiaalista tukea nuoret kokevat saaneensa riittävästi. Aikaa asioiden käsittelyyn oli tarpeeksi. Aikaa asioiden käsittelyyn oli tarjolla niin ryh-

mänohjaajalta, kuraattorilta, opinto-ohjaajalta, terveydenhoitajalta kuin koulutuspäälliköltäkin. Useat haastatelluista nuorista olivat käyneet opiskelijahuoltoryhmän palaverissa, joissa paikalla olivat edellä mainitut tahot. Syynä opiskelijahuoltoryhmän kokoontumiseen olivat yleensä poissaolot. Vain yksi nuorista olisi kaivannut enemmän aikaa asiansa käsittelyyn. Hän olisi toivonut ryhmänohjaajalta enemmän aikaa asiasta keskusteluun.

Haastatteluissa ilmenee, että osa nuorista käytti kuitenkin vain noin kymmenen minuuttia asian käsittelyyn oppilaitoksen edustajan kanssa. Nämä nuoret kertovat, että eivät olleet kiinnostuneita ottamaan tukea vastaan, vaikka sitä olikin tarjolla. Osittain tämä johtunee siitä, etteivät keskeyttäjät nähneet tilannettaan ongelmana, johon tarvittaisiin tukea. Toisaalta he näkivät keskeyttämiseen johtaneet syyt asioina, joita ei olisi pystynyt muuttamaan tai niihin vaikuttamaan. Muutamalle tuesta kieltäytyneelle opiskelijalle opiskelijahuolto ja sen palvelut näyttäytyivät negatiivisina asioina. Tämä johtunee nuoruusiän kapinoinnista virallisia instituutioita kohtaan. Syrjäytymisen kannalta tämä joukko on erityisesti huolta herättävä, koska ilman virallisten instituutioiden tukea kosketus yhteiskuntaan keskeyttämisen jälkeen voi jäädä puuttumaan. Tämä johtaa helposti Järvisen ja Jahnukaisen (2001) kuvaaman syrjäytymisprosessin kolmannelle tasolle. Toinen taso koulutuksen keskeyttämisestä johtaa helposti kolmannen tason heikkoon työmarkkina-asemaan ja taloudellisiin ongelmiin.

Informatiivista tukea, jolla tarkoitetaan neuvontaa ja opastusta, nuoret kertovat saaneensa vaihtelevasti. Usea haastatteluun osallistuneesta kuvailee neuvontaa ja ohjausta vähäiseksi, tai sen jääneen puuttumaan kokonaan. Nuoret olisivat kaivanneet enemmän opastusta erityisesti siihen, mihin tahoihin he voisivat ottaa yhteyttä koulun keskeydyttyä. Informaatiota työvoimatoimistoon hakeutumisessa, työnhaussa ja opintotuen katkaisusta olisi kaivattu enemmän. Lähes kaikille oli kuitenkin kerrottu lain mukaisesti etsivän nuorisotyön yhteydenotosta keskeyttämisen jälkeen. Nuorilla ei kuitenkaan ollut tietoa siitä, mikä tai mitä etsivä nuorisotyö on ja mitä apua he sieltä voisivat elämäntilanteeseensa saada.

Myös kokemukset sosiaalisen tuen muodosta, joka sisältää arviointia ja henkilökohtaista palautetta, olivat vaihtelevat. Monet nuorista kokivat, ettei opintojen keskeyttämisvaiheessa saaneet palautetta tai arviointia omasta opiskelustaan. Suurin osa oli saanut kirjallisena opintokortin, mutta joillakin ei ollut mitään todistusta suoritetuista

opinnoista. Toisaalta osa haastatelluista nuorista oli sitä mieltä, etteivät kaivanneet tätä sosiaalisen tuen muotoa lainkaan. Arviointi ja henkilökohtainen palaute sosiaalisen tuen muotona koettiin merkityksettömänä.

Kaiken kaikkiaan opiskelijahuollon resursseja ja sosiaalista tukea oli haastattelujen perusteella hyvin tarjolla. Opiskelijahuollon toimijoita sosiaalisen tuen lähteinä tuli runsaasti esille. Nuorten kertoman mukaan tuki ei kuitenkaan näyttäisi täysin kohtaan nuorten tarpeita. Opiskelijahuoltoryhmien palaverit tuntuivat joistakin nuorista käsittelevän osittain väärä asioita, eikä varsinaisiin nuoren mieltä askarruttaviin asioihin ja motivaation puutteeseen vaikuttaviin tekijöihin välttämättä päästy käsiksi. Toisaalta jotkut haastatelluista nuorista suhtautuivat negatiivisesti kaikkiin tuen muotoihin, eivätkä olleet halukkaita ottamaan mitään tukea vastaan, vaikka sitä tarjottiinkin. Sosiaalisen tuen tutkimuksissa on todettu, että avun tarvitsijan ikä, tausta, kehitys- ja koulutaso sekä persoonallisuus vaikuttavat sosiaalisen tuen välittymiseen. Nuoret saattavat ikänsä ja kehityksenä puolesta olla vaiheessa, jolloin oppilaitoksen tarjoaman tuen vastaanottaminen on vaikeaa, eikä sitä koeta merkityksellisenä suhteessa omaan toimintaan ja päätöksiin.

Koulutuksen keskeyttämispäätös oli nuorille pääsääntöisesti helpotus ja tuntemukset keskeyttämisen jälkeen positiiviset. Kaksi haastatelluista nuorista oli hankkinut työpaikan jo ennen lopullista keskeyttämistään. Haastattelujen perusteella tyhjän päälle ja toimeettomaksi jääminen ei ole nuorille tavoiteltava. Kaikki nuoret olivat sitä mieltä, että kotiin jäämisen sijaan, keskeyttämisen jälkeen on etsittävä töitä tai muuta aktiivista toimintaa. Puolet keskeyttäneistä nuorista oli päätenyt töihin keskeyttämisen jälkeen. He olivat tyytyväisiä tilanteeseensa ja pitivät koulutuksen keskeyttämistä oikeana ratkaisuna. Kaksi haastatelluista nuorista oli päätenyt keskeyttämisen jälkeen ammatilliseen koulutuksen ohjaavaan ja valmistavaan koulutukseen, ammattistarttiin. Ammattistarttin tarkoitus on auttaa nuoria selkiinnyttämään opintovalintojaan ja lisäämään opiskeluvaihtoehtojaan. (Jäppinen 2010) Ammattistarttiin hakeutuneet pitivät ammattistarttia parempana vaihtoehtona, kuin väärälle alalle jäämisen. Yksi nuori oli ammatillisessa kuntoutuksessa ja vain yksi haastatelluista oli vailla aktiivista toimintaa päivisin. Hän oli tyytymätön tilanteeseensa ja hakenut aktiivisesti töitä keskeyttämisen jälkeen.

Haastatelluille nuorille oli siis käynyt pääsääntöisesti hyvin koulutuksen keskeyttämisen jälkeen ja he olivat tyytyväisiä tilanteeseensa. Komosen tutkimuksen (2001) ta-

voin, näistä haastatteluista ilmenee, ettei nuorten koulutuksen keskeyttäminen ei välttämättä tarkoita irtaantumista yhteiskunnan toiminnoista. Koulutuksen keskeyttäminen voi johtaa myös kiinnittymiseen toiselle areenalle, esimerkiksi työelämään. Kaikilla näillä nuorilla oli myös suunnitelmia ja odotuksia tulevaisuuden suhteen. Useimmat olivat hakeneet kevään aikana yhteishaussa uudelleen koulutukseen ja haaveilivat opiskelupaikasta ja myöhemmin normaalista työelämästä. Mielenkiintoista olisi jatkotutkimuksena seurata tämän ryhmän polkua kohti työelämää, pitkittäistutkimuksella saataisiin tietoa keskeyttämisen todellisista vaikutuksista ja merkityksestä opintopolulla.

Tutkimus herättää pohtimaan, onko ammatillisen koulutuksen keskeytyminen enemmän yhteiskunnan, oppilaitoksen vai yksilön ongelma? Vai onko se edes ongelma? Yhteiskunta peräänkuuluttaa työvoimaa työmarkkinoille ja tavoittelee yhä pidempiä työuria. Oppilaitoksen näkökulmasta keskeyttäminen vaikuttaa sekä talouteen, että laadun arviointiin. Tämän tutkimuksen mukaan nuoret sen sijaan eivät pidä keskeyttämistään suurena ongelmana, vaan enemmänkin välivaiheena koulutuspolullaan.

Johtaako tavoite työurien pidentämisestä ja koulutusjärjestelmän tehokkuudesta vaihtoehdottomuuteen ja erilaisten koulutuspolkujen väheksyntään? Luodaanko mallia, jossa jo 15-vuotiaan on tiedettävä ja tahdottava itselleen kirkasta putkea työelämään, vailla mahdollisuuksia erilaisiin kokeiluihin ja kasvuun niiden myötä. Toisaalta syrjäytyminen koulutuksesta on nähty selvänä riskinä joutua sivuun yhteiskunnasta. On hyvä pitää mielessä ne 32 500 nuorta, joista kukaan ei tiedä missä he ovat ja mitä he tekevät. (Myrskylä 2012). Näitä nuoria on todennäköisesti vaikea saada tämänkaltaisiin haastatteluihin osallistumaan, ja siten heidän äänensä jää tutkimuksissa kuulumattomiin. Vaikka useat koulutuksen keskeyttävät nuoret päätyisivätkin töihin tai muuhun aktiiviseen toimintaan, on joukossa myös niitä, joiden syrjäytyminen koko yhteiskunnasta alkaa koulutuksen keskeyttämisellä. Pienikin joukko syrjään joutuneita on inhimillisesti katsottuna liikaa.

LÄHTEET

Alatupa S.(toimittaja), Karppinen K., Keltinkangas-Järvinen L., Savioja H. 2008. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaista? Sitran raportteja. Edita Prima Oy. Helsinki

Ammatillisen koulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. [viitattu 14.3.2013] saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahoytus

Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013. [viitattu 1.8.2013] Saatavissa: http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/?lang=fi

Cohen S. 1988 Psychosocial models of the role of social support in the etiology of physical disease. Carnegie Mellon University. Health Psychol 7(3) 269-297

HE 67/2013 Hallituksen esitys eduskunnalle oppilas- ja opiskelijahuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. [viitattu 15.3.2013] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2013/20130067.pdf>

Helander J. 2009. Ammatillisen opettajan käsikirja. Hämeenlinnan ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.

Hirsjärvi S & Hurme H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.

Hirsjärvi S, Remes P ja Sajavaara P. Tutki ja kirjoita. 2009. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Hobfoll S E. 1988. The ecology of stress. Hemisphere Publishing Corporation, New York.

Jäppinen A-K. 2010. Onnistujia opinpolun siirtymissä, ammatilliseen peruskoulutukseen ohjautavan ja valmistavan koulutuskokeilun vaikuttavuus. Opetushallitus, raportit ja selvitykset. Jyväskylän ammattiopiston paino.

Ketomäki J., 2011. Elämänhallinnallisten tekijöiden yhteys ammatillisten perusopintojen negatiiviseen keskeyttämiseen. Erityispedagogiikan pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Kettunen J. 2012. Motivaation puutteen taustalla olevat tekijät ja ammatillisten opintojen keskeyttäminen: nuorten tarinoita keskeyttämisprosesseista. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Komonen Katja. 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuun yliopiston julkaisuja. Joensuu.

Kotamäki S, Niemi H, Sirkiä E, Virnes A, Räisänen R, Hietala R. 2010. Hyvää vointia. Opiskelijahuollon toteutuminen, sen käytännöt ja kehittäminen toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Tiivistelmäraportti. Jyväskylä.

Koulutusopas 2013. Ammatillinen koulutus ja lukiokoulutus sekä vapaa sivistystyö. 2012. Opetushallitus. Westpoint. Rauma.

Kumpusalo E. 1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Valtion painatuskeskus. Helsinki.

Kuronen I. 2011. "Mun kompassin neula vaan pyörii". Keskeyttämiskokemuksia ammatillisesta koulutuksesta. Jyväskylän yliopistopaino.

Kärki S. 2009. Kuraattorin työ ammatillisessa oppilaitoksessa, kuntouttavan sosiaalityön näkökulma erityisopiskelijoiden tuen tarpeen arviointiin. Kuopion yliopisto. Kuopio.

Laine T., Hyväri S. & Vuokila-Oinonen P. (toim.) 2010. Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Laki ammatillisesta koulutuksesta L 1998/630. Finlex. Lainsäädäntö [viitattu 18.3.2013]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Lämsä A-L. 2009. Nuorten koulutuksellinen syrjäytymisen ehkäisy. Artikkelit. [viitattu 18.4.2013] Saatavissa: <http://aeofi.virtualserver25.hosting.fi/wordpress/wp-content/uploads/2009/11/nuorten-koulutuksellisen-syrjaytymisen-ehkaisy.pdf>

Lastensuojelun käsikirja. 2007. [viitattu 28.3.2013] Saatavissa: http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva_lastensuojelu/toimintamuotoja/oppilashuolto_ja_koulun_sosiaalityo/

Myrskylä P. 2012. Hukassa – keitä ovat syrjäytyneet nuoret? Eva analyysi nro. 19. [viitattu 15.8.2013] Saatavissa: <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>

Nuorisolaki L 27.1.2006/72. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 18.5.2013] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>

Ojala T. & Uutela. A. 1993. Rakentava vuorovaikutus. WSOY. Porvoo.

Opetushallitus. 2012. Tiedote 14.6.2012. [viitattu 16.8.2013] Saatavissa:
http://www.koulutusnetti.fi/files/haenyt_valinta_1406.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2010. Ammatillisen koulutuksen mielikuvatutkimus, tiivistelmä.
 [viitattu 15.3.2013] Saatavissa:
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/artikkelit/ammattillisen_koulutuksen_vetovoima/liitteet/Tiivistelma_mielikuvatutkimuksesta_2010.pdf

Opetus ja kulttuuriministeriön kirje dnro 4/500/2012. [viitattu 29.7.2013] Saatavissa:
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/lomakkeet_ja_paaetoekset/asiakirjat/OKM_Kirje_dnro_4_500_2012.pdf

Opetus ja kulttuuriministeriö 2012. Muistio 20.12.2012. [viitattu 29.7.2013] Saatavissa:
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/opiskelijaksiotto/liitteet/Muistio_opiskelijavalinnat.pdf

Oppilas- ja opiskeluhoollon opas. Opetushallitus 2013. [viitattu 5.8.2013] Saatavissa:
http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas/jarjestaminen/oppilas-_ja_opiskelijahuollon_palvelut

Suomen virallinen tilasto (SVT): Koulutuksen keskeyttäminen [verkkojulkaisu].
 ISSN=1798-9280. 2011. Helsinki: Tilastokeskus. [viitattu 6.9.2013]
 Saatavissa: http://tilastokeskus.fi/til/kkesk/2011/kkesk_2011_2013-03-20_tie_001_fi.html

Tardy, C.H.1985 Social support measurement. American Journal of Community Psychology 13
 (2)

Terveydenhuoltolaki. L 30.12.2010/1326. Finlex. Lainsäädäntö. [viitattu 20.4.2013]
 Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

THL, opiskeluterveydenhuolto. [viitattu 1.8.2013] Saatavissa:
http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/palvelut/opiskeluterveydenhuolto

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 1.–2. p.
 Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2013. Työllisyyskatsaus, toukokuu 2013.
 [viitattu 5.9.2013] Saatavissa: <http://www.tem.fi/files/37058/TOUKO13.pdf>

Vehviläinen J. Kuvauksia koulutuksen keskeyttämisestä. 2008. Opetushallituksen julkaisu. Edita Prima Oy, Helsinki 2008

Vehviläinen J. & Koramo. M. 2013. Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma vuosina 2011-2012. Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2013:5. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy

Williams P, Barclay L. & Schmied. V. 2004. Defining social support in context: a necessary step in improving research intervention and practice. *Qualitative health research* (14)7.

HAASTATTELULUPA

Olen sosionomi(YAMK)- opiskelija Savonia ammattikorkeakoulusta [REDACTED]. Haluan opinnäytetyötäni varten haastatella [REDACTED] opintonsa keskeyttäneitä nuoria selvittääkseni keskeyttämiseen liittyviä syitä, keskeyttämisprosessin kulkua sekä kokemuksia sosiaalista tuesta keskeyttämisprosessin aikana. Yhteystietonne on saatu [REDACTED] keskeyttämistilastoista koulutusjohtajan luvalla.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää nuorten ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen syitä, selvittää keskeyttämisprosessin kulkua sekä kuvata kokemuksia sosiaalisesta tuesta keskeyttämisprosessin aikana. Tutkimuksen tavoitteena on myös saada tietoa siitä, minne nuoret ovat ohjautuneet opintojen keskeyttämisen jälkeen. Pyydän teiltä lupaa haastatteluun, sen nauhoittamiseen sekä haastatteluaineiston käyttämisen opinnäytetyöni tekemiseksi. Haastatteluaineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä tuloksista voi tunnistaa yksittäistä haastatteluun osallistujaa. Kun haastatteluaineistoa ei enää tarvita, se tuhotaan.

Lämmin kiitos osallistumisesta!

Tuuli Pieviläinen

Savonia AMK / Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen, sosionomi yamk
 puh: [REDACTED]

Tällä suostumuksella annan luvan haastattelun toteuttamiseen ja siinä saadun aineiston käyttöön Tuuli Pieviläisen opinnäytetyössä. Lomaketta allekirjoitetaan kaksi kappaletta, toinen haastateltavalle ja toinen haastattelijalle.

[REDACTED] __/__/2013

Haastateltava

Nimen selvennys _____

Tuuli Pieviläinen

HAASTATTELULUPA , alaikäisen huoltaja

Olen sosionomi (YAMK)- opiskelija Savonia ammattikorkeakoulusta [REDACTED]. Haluan opinnäytetyötäni varten haastatella [REDACTED] opintonsa keskeyttäneitä nuoria selvittääkseni keskeyttämiseen liittyviä syitä, keskeyttämisprosessin kulkua sekä kokemuksia sosiaalista tuesta keskeyttämisprosessin aikana. Yhteystiedot on saatu [REDACTED] keskeyttämistilastoista koulutusjohtajan luvalla.

Opinnäytetyöni tavoitteena on selvittää nuorten ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen syitä, selvittää keskeyttämisprosessin kulkua sekä kuvata kokemuksia sosiaalisesta tuesta keskeyttämisprosessin aikana. Tutkimuksen tavoitteena on myös saada tietoa siitä, minne nuoret ovat ohjautuneet opintojen keskeyttämisen jälkeen. Pyydän teiltä lupaa alaikäisen nuorene haastatteluun, sen nauhoittamiseen sekä haastatteluaineiston käyttämisen opinnäytetyöni tekemiseksi. Haastatteluaineisto käsitellään luottamuksellisesti, eikä tuloksista voi tunnistaa yksittäistä haastatteluun osallistujaa. Kun haastatteluaineistoa ei enää tarvita, se tuhoetaan.

Tuuli Pieviläinen

Savonia AMK / Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen, sosionomi yamk
puh: [REDACTED]

Tällä suostumuksella annan luvan haastattella _____

(haastateltavan nuoren nimi)

edellä mainittuun tarkoitukseen ja käyttää aineistoa Tuuli Pieviläisen opinnäytetyössä.

[REDACTED] ___/___2013

_____
Alaikäisen huoltajan allekirjoitus

_____
Nimenselvennys